

21 ARALIK 1963 KANLI NOEL, KUMSAL FACİASI VE BUGÜNE YANSIMALARI

Ulvi KESER*

Özet

16 Ağustos 1960 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin garantörlüğünde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti Rumların Enosis hayalleri yüzünden uzun süre yaşamaz ve Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçen ve 21 Aralık 1963 günü patlak veren saldırılar başlar. Bu saldırıların en acımasızı ise Lefkoşa'nın Kumsal bölgesinde Binbaşı Nihat İlhan'ın evine yapılan saldırıdır ve bugün Barbarlık Müzesi haline getirilen evde bulunan 9 kişiden 2 kadın ve 3 küçük çocuk hayatını kaybetmiş ve Rumların Akritas Planı çerçevesinde başlatılan bu soykırım hareketi tarihin utanç sayfalarından birisi haline dönüşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Akritas, Kanlı Noel, EOKA, Kumsal, Barbarlık Müzesi.

21st DECEMBER BLOODY CHRISTMAS, KUMSAL DISASTER AND THE REFLECTIONS TODAY

Abstract

Cyprus Republic founded under the auspices of Turkey, the UK, and Greece has never lasted so long just due to Enosis dreams of Greek Cypriot people on the island, and Greek Cypriot atrocity, namely Bloody Christmas towards Turkish Cypriots have broken out in 21st December 1963. The most tragic one of all these atrocities has happened at Major Nihat İlhan's home located at the Kumsal District of Nicosia. 2 women and three kids of totally 9 persons who have tried to hide at home which has got turned to be Museum of Barbarism today in that horror day have lost their lives. As a result of Greek atrocity in the frame of Akritas Plan in Cyprus, this genocide activity has turned to be one of the shame pages of the history.

Key Words: Akritas, Bloody Christmas, EOKA, Beach, Museum of Barbarism.

* Doç.Dr., Atılım Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı, Atılım Kıbrıs Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (AKAUM) Müdürü, (ulvi.keser@atilim.edu.tr).

Giriş

48 yıl önce Rumlar tarafından gerçekleştirilen ve Kıbrıs Türk tarihine olduğu kadar dünya insanlık tarihine de kara bir leke olarak düşen Kumsal Katliamı aradan bunca yıl geçtikten sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nde bazı çevreler tarafından ısıtılarak kamuoyunun gündemine tekrar getirilmiş ve söz konusu katliamda karısı ve üç küçük çocuğunu kaybeden bir Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) mensubu Binbaşı 'çirkin' kelimesiyle bile tarif edilemeyecek türden saçma sapan ve mesnetsiz suçlamalarla karşı karşıya kalmıştır. Gazeteci Arif Hasan Tahsin'in son derece veciz şekilde ve hakkını vererek ifade ettiği üzere avuç içi kadar bir yer olan Kıbrıs adasının kuzeyinde bugün KKTC olarak bilinen topraklarda yaşayan ve gerek çalıştıkları basın-yayın kuruluşlarının merkezlerine, gerekse yaşadıkları evlerine birkaç dakika mesafede olan, belki de önünden yüzlerce defa geçtikleri; ancak bir kere bile ziyaret etmeyi düşünmedikleri bu müze-evle ilgili olarak temelsiz, gayrı ciddi, bilimsellikten uzak, tarihi gerçekleri saptırarak yazılar yazarların ifade ettikleri bunları kaleme alanlar açısından tam bir yüz karasıdır. Rumlar dışında herkesi bu olaydan sorumlu tutan, başta Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT) olmak üzere Türk Silahlı Kuvvetleri, o dönem Kıbrıs'ta görev yapan Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı Komutanlığı (KTKA) ve bizzat Binbaşı Nihat İlhan'ın kendisi olmak üzere herkesi suçlayan bu insanların aklına nedense Makarios'un, Yorgacis'in, Nikos Sampson'un ve Grivas'ın eli kanlı çetecileri gelmemektedir. Bu çalışmada Aralık 1963 döneminde Kıbrıs'ta yaşananlar bilimsel verilere ve belgelere dayanarak ortaya konulacaktır. Bu bağlamda dönemi yaşamış olanlar, söz konusu olay döneminde bizzat o evde yaşamış ve olayın mağduru konumundaki başta Hasan Kudum'un ifadeleriyle bölgede operasyon yapmaya giden ve o evin hemen önünde saldırıya uğrayarak ağır yaralanan TMT mensubu Yılmaz Bora ve bu eve belki de o saldırı sonrasında ilk defa giren kişi olan Nevzat Uzunoglu'nun da anlattıklarından istifade edilecektir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bizzat Binbaşı Nihat İlhan¹ tarafından yapılan açıklamalara da yer verilecektir. Ayrıca Barbarlık Müzesi'nde bulunan ve müzeyi ziyaret edenlerin duygu ve düşüncelerini yazdıkları anı defterlerine aktarılanlar da bu çalışma kapsamına alınacaktır. Tarihe not düşmek bağlamında belirtilmesi gereken bir başka nokta ise söz konusu müzedeki anı defterlerinden 2000 yılından öncesine ait olanların buhar olup uçtuğu ve kimliği belirsiz kişilerce imha edildiğidir.

1. Dünden Bugüne Kıbrıs

21 Aralık 1963 tarihine gelmeden önce Kıbrıs tarihine bakılacak olursa stratejik açıdan Doğu Akdeniz'in düğüm noktasını teşkil eden Kıbrıs adasının Anadolu ve Suriye kıyılarına olan yakınlığı, Ege Denizi'nin giriş ve çıkışına etkisi ve Mısır ile Süveyş Kanalı'na olan yakınlığıyla son derece önemli bir konumda olduğu görülür.² Adanın 1878 tarihinde İngiltere'ye verilmesinin hemen ardından başlayan

1 Nihat İlhan halen Türk Silahlı Kuvvetleri'ndeki hizmetini tamamlamış ve Tuğgeneral rütbesiyle emekli olmuş bir subaydır; ancak kamuoyunda Tuğgeneral Nihat İlhan olarak değil, Kumsal Faciası döneminden kalan hatıralar çerçevesinde Binbaşı Nihat İlhan olarak tanınıp bilindiğinden bu çalışmada da kendisinden Bnb. Nihat İlhan olarak bahsedilecektir.

2 BCA.030.01.64.394.29.

süreçte Kıbrıslı Rumların ve Yunanistan'ın da Megali İdea doğrultusunda Enosis'i gerçekleştirme çabaları hız kazanır. Daha İngiltere'nin adada resmen yönetimi devraldığı günden itibaren başlamak üzere Enosis yönünde çabalar 1912 senesinde, Osmanlı İmparatorluğu'nun Büyük Savaş'a girdiği dönemde, savaş sonrasında, Lozan Anlaşması sürecinde artarak devam eder. Bu yöndeki taşkınlıkların en büyüklerinden birisi de 21 Ekim 1931'de³ gerçekleşir ve Rumlar İngiliz idaresine karşı isyan başlatırlar. Bunun sonucunda Anayasa, Yasama Meclisi, Belediye seçimleri, siyasi partiler askıya alınır, basına sansür uygulanır, eğitim üzerinde sıkı bir denetleme başlar. Ancak bu davranışın arkasında İngiliz idaresinin özellikle Kıbrıslı Türkleri sindirmeye yönelik olarak planlı bir girişimi söz konusudur⁴. Bu olaydan 16 yıl sonra, Yunanistan 27 Şubat 1947'de aldığı bir kararla "Yunanistan'ın Kıbrıs'la Birleşmesi" gerektiğini kabul eder ve bunu bütün dünyaya ilan eder. Bu arada Michael Mouskos'un 1948'de Kition Piskoposu olarak adaya dönmesiyle Enosis faaliyetleriyle dolu yeni bir dönem başlar⁵. 21 Kasım 1949 tarihinde Birleşmiş Milletlere müracaat eden Yunanlılar "Anavatan Yunanistan'la birleşmek için self-determinasyon hakkının halkımıza tanınmasını istiyoruz." diyerek⁶ adada 15 Ocak 1950 tarihinde plebisit yaparlar. Plebisit ve akabinde Kıbrıs Rumlarının ayaklanma girişimlerinin meydana getirdiği gerginlikler Kıbrıs meselesinin fiili olarak 1950 yılından itibaren uluslararası boyuta taşınmasına neden olur. Ayrıca Yunanistan 16 Ağustos 1954 tarihinde "halkların eşit hakları ve self-determinasyon ilkesinin Birleşmiş Milletlerin himayesi altında Kıbrıs halkına uygulanması" isteğiyle Birleşmiş Milletlere müracaat eder; ancak bu teklif reddedilir. Böylece Yunanistan ile Kıbrıs Rum tarafı işi silah yolu ile halledebileceği düşüncesine kapılır ve bu düşünce ile bir yeraltı örgütü kurma yoluna gider.⁷ ve daha önce "öldürmeyi bilmeyen"⁸ PEON gençlik teşkilatını kuran Grivas⁸ böylece öldürmek üzere EOKA'yı ortaya çıkarır. Böylece 1 Nisan 1955 gecesinden itibaren Kıbrıs adasını neredeyse 20 Temmuz 1974 gününe kadar kan gölüne çeviren bir kargaşa ortamı ortaya çıkar. Kıbrıs'ta Rumların Türklere yönelik faaliyete geçecekleri konusunda İngilizlerin de bilgisinin bulunması sonucunda İngiltere İçişleri Bakanlığı da harekete geçer⁹. İngilizler bu arada TMT mensuplarının cesaretleri sayesinde herhangi bir duruma karşı koyabilecekleri; ancak gerekirse Kıbrıs Türk Alayı'ndan ve hatta Türkiye'den de yardım sağlayacakları düşüncesindedir. İngilizler muhtemelen TMT'nin Rum saldırılarına karşı alarm durumuna geçirildiğini tahmin etmekle beraber bu konuda ellerinde pek fazla bilgi olmadığından da yakınır; ancak "çok sıkı, son derece sadık ve disiplinli" bir örgüt olarak nitelendirdikleri TMT içine sızmak pek de kolay değildir¹⁰. İngilizlere göre Türkler her daim bıçakları törpülemişler ve savaşa hazır

3 Şükrü S. Gürel, *Kıbrıs Tarihi 1878-1960*, İstanbul, 1984, s.169.

4 TMT'nin Limasol kadrosundan merhum Macit Aydınova ile 13 Temmuz 2003'de Girne'de yapılan görüşme.

5 Clement Dodd, *Storm Clouds Over Cyprus*, The Eothen Press Yay., Cambridgeshire, 2002, s.9.

6 Ahmet Gazioğlu, *Kıbrıs Tarihi İngiliz Dönemi (1878 - 1960)*, Cyrep Yay., Lefkoşa, 1997, s.115.

7 Dünya, 2 Haziran 1958.

8 Daha sonra adadan ayrılıp Yunanistan'a dönmek zorunda kalan Grivas'a emekli Albay olmasına rağmen 1959 Londra ve Zürih antlaşmalarının imzalanmasının ardından sınır dışı edilerek Atina'ya döndüğünde bir gecede olağanüstü toplanan Yunan hükümeti tarafından Korgenerallik rütbesi verilecektir. BCA.030.01.64.394.29

9 FO.371/168967-XC14311.

10 A.g.a.

durumdadırlar¹¹. Olup bitenleri henüz kavrayamayan İngilizler ise ne yapacaklarını bilmez bir durumdadırlar¹². EOKA'nın tedhiş faaliyetleri artarak devam eder; ancak Türk tarafında bu faaliyetlerle ilgili kıpırdanmalar da başlamıştır¹³. 1 Nisan 1955 tarihinde başlayan ve artarak şiddetlenen olaylar karşısında Kıbrıslı Türkler de tamamen nefsi müdafaaya yönelik olarak Karaçete, Volkan, 9 Eylül, Türk Mukavemet Teşkilatı gibi organizasyonların içine geçerek kendilerini savunmaya çalışırlar. Ancak Kıbrıs konusunda Yunanistan'da ve Kıbrıslı Rumlar arasındakinden daha farklı düşünenler de bulunmaktadır¹⁴.

2. TMT'nin Yeryüzüne Çıkışı

Bütün hayatı çelişkilerle dolu olarak geçen ve EOKA'nın elinde adeta bir oyuncak olan Makarios¹⁵ 2 Mart 1961 günü EOKA'cı Fotis Pittas'ın Frenaros köyünde dikilen büstünün açılışında EOKA'cılarının eserini tamamlamak için birlik beraberlik içinde olmaları gerektiğini ve onların kanlarıyla temelini attıkları binayı tamamlamak işine devam etmeleri gerektiğini belirtir. Diğer taraftan EOKA'nın eli kanlı liderlerinden Nikos Sampson'un¹⁶ kurduğu OPEK (Kıbrıs Rumlarını Koruma Teşkilatı) 1961 Nisan'ında Başkan Promitheus imzasıyla yayımladığı bir bildiriyle hem Kıbrıslı Türklerle ve Türkiye'ye, hem de Rumlara gözdağı vermeğe çalışır¹⁷. Türk toplumunun "Kıbrıs Rum olduğu kadar Türk'tür." şeklindeki sağduyulu yaklaşımına her zaman "Ben Kıbrıs'ım, Kıbrıs benimdir." şeklinde cevap veren Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilk Cumhurbaşkanı Makarios 15 Ağustos 1962'de Kykko Manastırı'nda yaptığı konuşmada yine Enosis hayalinden bahseder.¹⁸ 1960-1963 yılları arasındaki 3 yıl içinde Londra ve Zürih anlaşmalarının isabetsiz ve kendi iradesinin dışında imzalandığını tekrarlayıp duran Makarios, Enosis hedefine ulaşabilmek için Kıbrıs Cumhuriyeti'ni atlama tahtası olarak görür. EOKA'nın bütün

11 A.g.a.

12 İkinci Dünya savaşında İngiliz ordusunda "katırcı" olarak görev yapan Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

13 "1 Nisan 1955 öncesi Rumların böyle bir hazırlık içerisinde olduklarını seziniyorduk, hissediyorduk. Rum gazetelerinin yazıları, Rum ileri gelenlerinin beyanatları böyle bir mücadeleye girişecekleri izlenimini veriyordu... O zaman Türklerin bir kuruluşları yok. Bir başıbozukluk devam ediyor. Bazı vatanını seven milliyetperver gençler kendi aralarında toplanarak küçük küçük dernekler kurarak mücadeleye katılma kararı aldılar... Burada tabii kendilerini koruyan bir hamî, bir devletleri yoktu o zaman..." TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoglu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme.

14 Alexis Heraclides, *Yunanistan ve "Doğu'dan Gelen Tehlike" Türkiye*, İletişim Yay., İstanbul, 2003, s.250.

15 Makarios 1958 yılında yaptığı açıklamalarda artık Enosis'e inanmadığını, adanın ne Yunanistan'a ne de Türkiye'ye verilmesini istemediğini, Enosis fikrinin artık çok derinlere gömüldüğü için yeryüzüne çıkarmanın imkân ve ihtimali olmadığını ve Enosis'ten vazgeçerek yeni yollar aradığını belirtmiştir. *Halkın Sesi*, 23 Eylül 1958.

16 15 Temmuz 1974 darbesi sonrasında idamla yargılanarak hapse atılan Nikos Sampson'un babası oğluna yaptıkları bir ziyarette karısı ve iki çocuğuna onun için "Çok dikkatli olunuz. Bir an için bile üzgün durmayınız. Niko'muzun ölümüne mahkûmiyeti üzüntü belirtisi olmamalıdır. Özellikle vatanımızın düşmanları, İngilizler karşısında böyle bir izlenim bırakamayız. Uluslar arası özgürlüğün düşmanı İngilizler sizi böyle görürlerse halkımızın özgürlük isteği karşısındaki direnmesinin azalmakta olduğunu sanarak sevineceklerdir..." der. Kıbrıs Türk Milli Arşivi, *Nikos Sampson'un Anıları, Özel Bülten*, s.8

17 Aydın Akkurt, *Bir İhanetin Belgeseli (Dr. İhsan Ali)*, Akdeniz Haber Ajansı Yay., 1996, Lefkoşa, s.22.

18 Rauf R.Denktaş, *Rauf Denktaş'ın Hatıraları*, C.V, Boğaziçi Yay.,1997, İstanbul, s.223.

ileri gelenleri kilit noktalarda görevlere getirilir ve gizli silahlanmaya da hız verilir. Makarios bunun için bu dönemde bütün gücünü Anayasanın ve özellikle Türklerle ilgili olan 13. maddenin değiştirilmesi yönünde yoğunlaştırır. Oluşturulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni yıkmaya ve daha sonra ortaya çıkacak Akritas Planı¹⁹ ile adadaki bütün Türkleri katletmeye yönelik Rumlar oluşturulan Cumhuriyetin korunmasına da müsaade etmezler. 1959 Zürih ve Londra Anlaşmaları'ndan sonra Atina'da yayımlanmaya başlayan ve Atina'dan Kıbrıs'ta bulunan EOKA mensuplarına gönderilen "Agonitis/Mücadeleci" isimli gizli Rum gazetesiyle ilk defa ortaya çıkan ve 21 Nisan 1966'da Grivas yanlısı yayın yapan Patris gazetesinin ana hatlarıyla yayınladığı ve EOKA liderlerinden Polikarpos Yorgacis'den Cumhurbaşkanı Makarios'a, Nikos Sampson'dan Glafkos Klerides'e kadar birçok kişinin kanlı katliamlarından sorumlu olduğu, adını bir IX. yüzyıl Bizans destanından alan "Akritas Planı" uygulamaya konulur²⁰.

3. 21 Aralık 1963 ve Kanlı Noel Haftası

Saldırıya geçen EOKA'cılarının başında ise Yunanistan'da darbe girişiminde bulunan General Kizikis vardır ve NATO silahlarıyla teçhizatlanmış Rumlara emir komuta etmektedir. Savunma Bakanı Yorgacis, Makarios'un şahsi doktoru Vassos Lyssarides ve Nikos Sampson'un idaresindeki EOKA'cılar Akritas Planı'nı uygulamaya geçerler. Bütün bunların arkasında ise Rumların yapmak istedikleri bir şey vardır; Kıbrıs Türk liderlerini ortadan kaldırmak, TMT hakkında sağlıklı bilgi toplamak, Kıbrıs Türklerini içeriden parçalayacak faaliyetlerde bulunmak, Kıbrıs Türk toplumu ile Türkiye arasındaki bağları zayıflatıp koparmak, Akritas doğrultusunda sözde Türk-Rum dostluğunu müdafaa etmek ve son olarak yıllar boyu şüphelendikleri ancak varlığını pek önemsemedikleri bir Türk direniş örgütü olup olmadığını öğrenmek²¹. Bu arada TMT Bayraktarlığı ise (X) gününün geldiği fikrinden hareketle 22 Aralık 1963 Pazar günü bütün sancaklara harekete geçmeleri için emir verir²²;

19 Rumların o dönemdeki faaliyetleri ve Akritas Planı konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde okumakta olan Kıbrıslı Türk öğrencilerin bilgilendirilmesi amacıyla Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanan ve KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş tarafından okullara gönderilen bir çalışma ise dönemin Milli Eğitim Bakanı tarafından okullarda dağıtılmaz ve depolarda tutulur. Aynı düşünce yapısı bugün adada Kıbrıs Türk kimliğini ortadan kaldırarak Kıbrıslılık bilinci yaratmaya çalışan zihniyettir. TMT Mağusa Sancağı mensubu Mert kod isimli Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme.

20 2 Haziran 1968 tarihinde Rauf Denктаş ve Kıbrıs Rum lideri Kleridis arasında Beyrut'ta yapılan görüşmelerde Kleridis bu planı şöyle savunur; "O planı biliyorum. Akritas namı müstearının Yorgacis'e ait olduğu doğrudur, fakat planı yazan ve hazırlayan o değildir. Sizde olduğu gibi bizde de Yunan subayları gençlerimizi eğitime tabi tutuyorlardı. Bir teşkilat kurmuşlardı. Her şeyi hazırlarlar, imza için Yorgacis'e getirirlerdi. Yorgacis de bunları imzalırdı. Fakat şimdi Yunanlılar aradan çekilmişlerdir ve halk Yunan idaresinin tadını iyice tatmıştır. "Denктаş ise buna karşılık "Planın 1962 başlarında hazırlandığını, Türk gençlerinin 1960-1963 yılları arasında Türk subayları tarafından eğitilmediklerini ve Enosis için hazırlanan ve tatbik edilen bir plan mevcutken 1960-1963 yılları arasında Makarios, Enosis istemiyordu." iddiasının gülünç olduğunu belirtir. Rauf R. Denктаş, *Rauf Denктаş'ın Hatıraları*, C.V, Boğaziçi Yay., Temmuz 1997, İstanbul. Ayrıca Bkz.: Zaim M. Necatigil, *The Cyprus Conflict*, Kemal Limited Yay., Lefkoşa, 1982, s.s.46-48.

21 Aydın Akkurt, *Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri ve Yorgacis'in Casusları*, Akdeniz Haber Ajansı Yay., İstanbul, Ekim 1998, s.65.

22 TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoglu ile 13 Temmuz 2003 tarihinde

“...Bu arada vurulan, yaralanan, öldürülen Türkler oluyordu. Rumların köyleri bastıkları oluyordu ve biz hiçbir tedbir almıyorduk bunlara karşı çünkü gizliydik, yeraltındaydık. 21 Aralık'ta Rum saldırıları başlayınca, yerüstüne çıkmak mecburiyetinde kaldık çünkü topluca taarruza maruz kaldık. Lefkoşa'nın etrafı geceleyin Rum polislerince, EOKA'cılarca abluka altına alınıyordu sivil arabalarla. Arabaların içinde sivil giyinmiş polisler, EOKA'cılar telsizlerle yer yer tatbikat yapıyorlardı, konuşuyorlardı. Biz de onlara çaktırmadan onları takip ediyorduk. Bir gece Lefkoşa Erkek Lisesi binası içerisinde biz nöbetteyken gizlice sivil bir araba Girne Caddesi'nden geçerek Atatürk büstüne ateş etti. Biz de dışarıya dağıldık fakat kaçtılar. Ertesi gün lise binasının orada gezerken talebelere ateş ettiler ve artık komutanların emriyle mecbur olduk ve yeryüzüne çıktık... Şöyle ki 63'te olaylar patlak verdiğinde silahımız yoktu ama biz eğer yürüseydik zaman çok müsaitti. Rumlar durmayacaktı ama bize dendi ki 'Bu nefis müdafaasıdır. Bunun ötesine geçmeyin. Türkiye gelecek, müdahale edecek ve ne gerekliyse o yapılacak'. TMT son derece inançlı Türkiye'ye, bağlılık, sadakat, büyük bir sadakate bağlılık var. O zaman, 'Bir disiplinsizlik yapmayalım, karşı taraftan, anavatandan yanlış değerlendirilmeyelim.' diye çekiniyorsunuz... Bu çerçevede olaylar geliyor ve kâh onlar bizim Türk bölgelerimizde devriye geziyorlar, kâh biz onların peşlerine takılıyorz... Böyle sıcak temaslar başladı ve bu sıcak temaslar nihayet 21 Aralık 1963'te Tahtakale'de yoklanmak istemeyen 2 gencimizi, karısıyla beraber geç saatte bir lokantadan veyahut da bir sinemadan çıkmışlar ve polis durdurttu yoklayacaklar. Yoklanmak istemediği için oradaki bu aile kurşunlanıyor ve olay oradan başlıyor. Ertesi gün Atatürk anıtına, Kız Lisesi'ne ateş açılıyor. Kız öğrenciler yaralanıyor ve arkasından bizim Aspava diye bildiğimiz Lefkoşa'da yüksek, stratejik bir binadan yoldan geçmekte olan bir vatandaşımızı yaralıyorlar ve olaylar tutuşuyor. Derhal bize çanakları çıkarma emri veriliyor... Gerçekten büyük bir heyecanla başlıyoruz. Bizim normal zamanlarda Rum saldırılarına karşı sorumlu olduğumuz Lefkoşa nasıl savunulacak? Bütün kasaba ve köyler savunma çerçevesi içerisinde herkes yerini alıyor. Rumlar Lefkoşa'ya saldırıyorlar ve bütün ağırlıklarını Lefkoşa'ya veriyorlar. Neden? Çünkü Lefkoşa düştüğü takdirde bu mesele de biter ama maalesef bu gerçekleşmedi çok şükür. Gâvurlar sükûtu hayale uğradı ve 21 Aralık'ta başlayan olaylar 25 Aralık'a kadar devam etti ve 25 Aralık'ta Kaymaklı boşaltılıyor. Halkımız oradan göç ediyor ve hemen yanı başındaki Hamitköy'e göç ediyor ve 25 Aralık'ta jetlerimiz Lefkoşa üzerinde uçunca Makarios ateşkesi kabul etmek zorunda kaldı ama bu da olayların sona ermesini sağlayamamıştır”...

Türkleri toptan yok etmek için İçişleri Bakanı Yorgacis tarafından silahlandırılan eski EOKA'cıların Türklere acımasız davranışlarda bulunması, daha sonra da yollara barikatlar kurarak Türk motosikletlileri durdurmaları ve dayak ve küfürle kimliklerini göstermelerini istemeleriyle yükselen tansiyon 21 Aralık 1963 Cuma günü 02.00'de iyice yükselir²³;

“...EOKA, Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmek gayesiyle Yunanlar tarafından 1955'te kurulmuş bir terörist organizasyondur. 1960'da yerini ex-EOKA organizasyonuna bırakmıştır. Başları olan emekli Yunan Albayı Grivas

Girne'de yapılan görüşme.

23 BCA.030.01.64.394.29.

mecburen Yunanistan'a dönmüş ve emekli olduğu halde resmen generalliğe terfi ettirilmişti. Grivas'ın Kıbrıs'ta kalan bütün yardımcıları bu sefer ruhani liderlerinin başkanlığında milli gayeleri olan Enosis için çalışmaya devam edeceklerini ilan ettiler. Önce en mahirlerinden biri Mr. Yorgacis, İçişleri Bakanı oldu. Artık çetesini silahlandırmak için İngiliz polisi engeli de yoktu. İş sadece 80 yılda planlı Yunan göçleri sayesinde 40'a 60'tan 20'ye 80'e düşürdükleri Türk-Yunan nispetini sıfıra 100 yapıvermeye kalmıştı. Böylece eski Yunan medeniyetinin sözde varisi olan bu bir avuç kanlı muhteris için Doğu Roma İmparatorluğu'nu ihya ederek rüyalarını gerçekleştirmek yolunda sıra Anadolu ve Kıbrıs'a gelmiş oluyordu" ...

Rumların ve EOKA'nın bütün baskı, tedhiş ve olumsuz davranışlarına karşılık TMT'nin özellikle komuta kademesinde görev yapanların sağduyulu ve soğukkanlı girişimleriyle sivil Rumların zarar görmesinin de önüne geçilir. Ne acıdır ki özellikle Aralık 1963 tarihinde Kıbrıslı Türklerin sağduyulu yaklaşımları ve TMT'nin sivil Rumları korumaya yönelik girişimleri aynı karşılığı Rumlardan görmeyecektir;²⁴

"Sancaktarlığa" Tunçbilek, 9 Aralık 1963

Köyümüzün Kumsal bölgesi diye bilinen Mehmet Akif Caddesi üzerinde Bay Muvaffak Necdet'e ait yeni inşaatın kalıp işleri maalesef bir Rum'a verilmiştir. Bunu bahane eden ve kalıpcılık sanatı ile iştilig eden birkaç arım bana şikâyet ederek bu işin doğru olmadığını söylemekte ve Rum'un tahtalarını yakacaklarından bahsetmektedirler. Ben de yapacakları bu işin doğru olmadığını ve hiçbir zaman böyle bir şeye tevessül etmemelerini kendilerine tebliğ etmiş bulunmaktayım. İleride herhangi bir hadise zuhurunda arıların isimleri yanımda mahfuzdur".

Tahtakale mahallesinde Girne'den Lefkoşa'daki evlerine dönen²⁵ iki arabadaki 6 erkek ve dört kadından Zeki Halil ve Cemaliye Emirali Rum polislerin kırmızı ışıkta kendilerini durdurup evlerinden sadece birkaç yüz metre uzakta üzerlerine makineli tüfeklerle ateş açmalarıyla hayatlarını kaybederler²⁶;

"... Birkaç dakika içinde, evde uyuyan üç çocuğuyla eşi Şenay'ın yanında olacaktı. Gelecek hafta yirmi dördüne basacak eşinin doğum gününü, doğum günü partisini, üç yaşındaki kızını, on sekiz aylık oğlunu, gülüp oynayacakları ve henüz beş haftalık ikinci oğlunu şımartacağı tatili düşünüyordu" ...

Kendilerini tanıyan ve kimlik kontrolü bahanesiyle arabalarından çıkartılan Türklerden birisinin tanıyıp "O polis değil, Olympiakos Futbol Kulübü'nden Yanni." diye bağırdığı kişi ise burada masum sivil Türklere ateş açarak ölümlerine sebep olan Rum Polis Başmüfettişi Pandelis'dir²⁷. "Biz Yorgacis'in adamlarıyız." diyerek masum insanları öldüren bu sivil ve üniformalı Rum polislerin başındaki Pandelidis Rumların gözünde "Elleri Türk kanı ile yıkanmış gerçek bir Elen kahramanıdır." Bundan sonra gelişen olaylar ise Kıbrıs tarihine Kanlı Noel olarak geçecektir²⁸;

24 KTMA, TMT Arşivi. Dosya No. 1188/37 ve 298/007.

25 H. Scott Gibbons, *Peace Without Honour*, Ada yay., Ankara, 1969, s.2.

26 H. Scott Gibbons, *a.g.e.*, s.2.

27 Rauf R.Denktaş, *Rauf Denktaş'ın Anıları*, Boğaziçi yay., İstanbul, 1996, s.296.

28 Hamide Doğrusöz, "21 Aralık", *Güvenlik Kuvvetleri Dergisi*, Mart 1990, S.10, Lefkoşa, s.33.

“Bitmek tükenmek bilmeyen Rum - Yunan şovenizmi, kana doymayan Rum - Yunan işbirliği. Türk olana, Türk doğana, Türk yaşayana karşı insanlığa sığmayan bir öfkeydi bu. İşte böyle bir soysuzluğa, böyle bir çirkinliğe karşı direndi insanlar. Öyle bir kavgadır ki bu, çok az yaşanmıştır dünyada ve çok az yaşanacak... Savunmasız, silahsız, çoluk çocuk, genç, ihtiyar, kadın, erkek demeden vuruldu insanlar. Adına Enosis dedikleri bir iğrenç rüya, bir kötü hayal ve bir kâbus uğruna. Ne insan hakları söz konusu oldu o zamanlar, ne barış günleri. Ne de dostluk ve kardeşlik türküleri bu kadar gözdeydi. Çünkü vurulan Türklereydi. O zamanlar vurulanlar bizim ağabeylerimiz, kardeşlerimizdi, anamız babamızdı. Yok edilmek istenen bizdik. Soykırım derler bunun adına”...

Akritas Planı'nı yürürlüğe koyan ve aktif harekete tüm ada sathında geçen Rumlar adadaki Türk nüfusu ortadan kaldırmak için seferber olurlar²⁹;

“...Geçim sıkıntısından %35'i komünist olan Rumları Yunanistan'dan göç yolu ile artırmak imkânı kalmadığına göre çaresiz Türkleri sifıra indirmek gerekiyordu. Bunun için hepsini öldürmek gibi insanlığa sığmayan davranışlara da lüzum yoktu. 'Girit'te de 130.000 Türkü nasıl kolayca bertaraf etmiştik. Sadece öldürmeye başlayacaktın. 10 köyü katletsen, yaksan, yıksan 90 köy de kendiliğinden boşalırirdi.. Geçim imkânından mahrum şehirlerde sıkıntı çekerken bir de orada teröre başladın mı vatan bütünü ile senin oldu demektir. Yalnız işe başlamak için ruhani ve politik liderin tavsiyesine uyarak zamanını kollamak lazımdı.' Politikacı Makarios hararetli bir Rus desteği ile yürüteceği davasını başkan seçimlerine doğru çekingen bir Amerika bulacağı ümidiyle 1963 sonunda ele almanın uygun olacağını kestirmişti. Plan, önce Enosis'e engel olan anayasayı değiştirmek üzere öldürerek, yakarak yıkarak Türkleri yıldırmaya girişmek, sonra da garanti veren devletlerin vaki olacak kanuni müdahalesini bahane ederek Birleşmiş Milletlere başvurmak. Niçin Christmas? EOKA'cı İçişleri Bakanına hünerini göstermek zamanı gelmiştir. 1963 Aralık ayında Türk polislerinin silahları toplanır, Rum polislere makineli tüfekler dağıtılır. Rum gençleri de sivil polis gibi silahlandırılır. Christmas haftası bu imansızlar için masum Ortodoks halka saldırıyla suçlandırılarak Müslüman Türkleri toplu imhaya kalkışmanın en uygun zamanıdır elbette. İmansız kalplerini de hızlandırmak üzere 6 yıl önce İngilizlerin öldürmüş olduğu bir çeteci arkadaşlarının anıtına bomba konulur. Bunu tabiidir ki hain Türkler yapmıştır. Derhal ex-EOKA cemiyeti şahlanır ve Türkler üzerinde son zaferin yakında kazanılacağını ilan eder. Radyo ve televizyonlarda ex-EOKA'nın bu tebliği heyecanlı bir ifadeyle defalarca yayınlanır. Böylece hükümetin resmi yayın organları vasıtasıyla vatandaş Türklere karşı vatandaş Rumlar harekete geçirilmek istenir. Türk mahallesine hâkim yüksek otellerin üst katlarında odalar tutulur, ağır makineli tüfekler yerleştirilir. Yunan ordusunun silahları elbette Yunanistan için savaşan bu kahramanların elinde olacaktır. Son olarak Bakan, Türk jandarma komutanının elindeki jandarma silah deposunun anahtarlarını alır. Böylece 21 Aralık 1963 gününe varılmıştır”...

Kıbrıslı Rumların bütün tahriklerine rağmen Türkiye ise sorunu hukuki yollardan çözebilme için uğraşmaktadır ancak bütün bu gayretler sonuçsuz kalacaktır³⁰.

29 BCA.030.01.64.394.29.

30 BA.030.01.64.394.29.

4. Kumsal Katliamı

24 Aralık Salı günü de Rumların saldırıları bütün şiddetiyle devam eder. Kumsal bölgesinin ölü bölge olarak düşünülerek savunmasız bırakılması üzerine, uzun zamandır bu bölgede Türklerle yaşayan ve Türkleştiği zannedilen Avrağami isimli Ermeni asıllı bir Rum'un bu bölgede Türk direnişi olmadığını Rumlara haber vermesiyle Rum katliamları da derhal başlar. Terezepulos kod isimli bir Yunan subayının komutasındaki 150'den fazla Rum bu bölgede bulunan Severis Un Fabrikası'ndaki Rumların ateş desteğiyle Kumsal bölgesine gelirler ve Lefkoşa'nın Kumsal semtinde İrfan Bey Sokak, 2 numarada oturmakta olan KTAK doktoru Binbaşı Nihat İlhan'ın 37 yaşındaki eşi Mürüvet İlhan, çocukları Murat, Kutsi ve Hakan saklandıkları küvetin içinde Rumlar tarafından katledilir ve dünya basını bu olayı anında bütün dünyaya yansıtır³¹;

"Kuşatılmış Türk tarafını dolaşmama izin verilmişti. Kumsal bölgesine götürüldüm ve kırık cam parçaları üzerinden yürüyerek bahçesinde portakal ağaçları olan ve etrafında sahipsiz siyah beyaz bir kedi dolaşan yeşil beyaz bir eve girdim. Bu evin banyosu sanki mezbahaymış gibi her taraf kan içindeydi ve banyoda birbirine sarılmış kan içinde bir kadın ve üç çocuğu ölü yatıyordu. Buna bitişik odada da bir başka ölü kadın vardı. Rehberim bu ikinci kadının ve çocukların seçkin bir Türk'ün ailesi olduğunu ve Kıbrıslı Rumlar tarafından öldürüldüğünü söyledi. Türk tarafında nereye baktıysam her yerde savaştan çıkmış kasaba görüntüsü veren trajik işaretler vardı. Kum torbaları, nöbetçilerin konumları, ellerinde silahlar, yüzlerinde yorgunluk ifadesi olan kederli insanlar. Yoksullara yardım merkezinde yaralarının üzerine yaslanan kadınlar, erkekler tanımadıkları bir dünyaya boş boş dikkatlice bakarken anlatıyorlar; 'Onlar dum dum kurşunları kullandılar. Bizim askerlerimiz ise Ankara'dan gelen 'Hareket etmeyin.' emrine uydular. Yunanlılar sivil giyinmişlerdi ve bize saldırdılar".

Evinde olup bitenlerden habersiz olan Binbaşı Nihat İlhan'a acı haberi çoban Hüseyin getirir. Kendisine çocukların sütünü, ekmeğini götürüp götürmediğini soran Binbaşı İlhan'a çoban Hüseyin 'Hayır götürmüyorum. Çocuklarınız artık ne ekmek yiyor, ne peynir yiyor. Onlar Allah'ına kavuştu.' cevabını alır³²;

"... Ondan sonra telefon ettik ve Alay komutanı olarak Hasan Sağlam geldi yerine. Ondan sonra dedim ki 'Efendim bakın bir çoban vardı ve bana gelip dedi ki 'Sizin çocukları Faruk diye bir üstөгmene söylemiş binbaşımı göreceğim diye. Ne su içiyorlar, ne ekmek yiyorlar. Allahlarına kavuştu onlar. Ben de Binbaşı'mın istediklerini götürmüyorum, haberi olsun.' demiş. Faruk geldi, böyle sarsıntı geçirmiş, ağlamış falan. 'Faruk neden ağlıyorsun, ne oldu?' dedim. 'Böyle böyle olmuş.' dedi. 'Yahu yalandır, sen bakma, yalandır.' dedim ve ona inanmadım. Ondan sonra Hasan Sağlam gelince ona söyledi ve o da 'Yok öyle bir şey.' dedi. 'Beni eve kadar götürür müsünüz?' dedim, 'Hayır, götüremem ama sen gelmek istiyorsan.' dedi. Bakın artık ayın 27'si olmuş. 18'inden 27'sine. O rahmetliler ayın 24'ünde katledilmişlerdi 'Ben seni götüremem ama sen gelmek istiyorsan

31 *Daily Mail*, 28 Aralık 1963.

32 Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan ile 25 Haziran 2007 günü Ankara'da yapılan görüşme.

ambulansla gel ama asker sözü ver ki eve uğramayacağız.’ dedi. Ben evden Alay’a gelirken o Kanlıdere’nin kenarından geliyorum. Söz uğramayacağım, dönüp bakmayacağım bile eve.’ dedim. Elçiliğe gittim. Elçilikte Yüzbaşı Dış Hekimi İlhan Cumhuriyet Türker vardı, Hâkim Süleyman Alan vardı ve Hâkim Süleyman Alan beni karşıladı. Üstüm başım toz olmuş, sakalım uzamış. Dedim ki ‘Ne jilet makinem var, ne de tıraş sabunum var. Bu elçilikte tıraş malzemesi var mı? Şöyle bir yıkanayım, banyonuz var mı? Bir de tıraş makinesi verirseniz tıraş olayım.’ dedim. Neyse tıraş sabunu bulamadılar ve el sabunuyla tıraş oldum, çıktım ve gene etrafta kimse yok.

Ne Hasan Sağlam var, ne de herhangi bir subay var. ‘Elçi Bey seni istiyor.’ dediler ve elçinin odasına girdim ve ‘Hayrola?’ dedim. Dedi ki ‘Böyle böyle işte, kaybettiniz çocuklarınızı.’ ‘Hayrola kaçırıldılar mı ailemi ve çocuklarımı?’ dedim. ‘Hayır, hayır katlettiler.’ dedi. ‘Allah’ıma şükürler olsun, vatan sağ olsun.’ dedim. Elçi bana ‘Neden öyle söyledin?’ diye sordu. Dedim ki ‘Efendim ya kaçırılardı. Küçük çocuk 4 yaşında, 6 yaşında. Kim bilir hangi dağda çoban olacaktı. Ya hanımımı ne yapacaktı? Birden bire böyle ferahladım, vatan sağ olsun.’ dedim”...

Bütün bunlar yaşanırken içeriye hamile bir Rum kadınla berberlik yapan kocasını getirirler ve Binbaşı İlhan’a ‘Rumlar ailenizi vurdu. Siz de hamile kadınla kocasını öldürün ki içiniz soğusun’ derler. Durumu ancak 28 Aralık günü öğrenebilen Binbaşı Nihat İlhan, Lefkoşa Büyükelçisi’ne kendisine yardımcı olmasını rica eder³³;

“... ‘Yalnız sizden bir ricam var. Bana Genelkurmay Başkanlığı ile Türkiye ile irtibat kurdurun.’ dedim. ‘Şu anda bağlantımız yok.’ dedi. Büyükelçi ‘Bağlantımız yok.’ deyince ‘Kesik mi?’ dedim ve o da ‘Evet, kesik.’ diye cevap verdi. O zaman kokteylde tanıştığım İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri’nden bir Pilot Tuğgeneral vardı. Büyükelçi’ye ‘Müsaade eder misiniz bana İngiliz Kraliyet Hava Kuvvetleri karargâhını bağlasınlar?’ diye sordum.

İngiliz subayına ‘Başıma böyle böyle bir şeyler geldi. Çocuklarımın hepsini katletmişler, eşimi de. Ben onları Türkiye’ye götürmek istiyorum.’ dedim. ‘Ama Zürih Anlaşmaları var, İngiltere, Yunanistan ve Türkiye var. Ben bu zırhı kıramam ama ben sana yardım edeceğim. Ben sana hemen zırhlı bir araç göndereceğim. Bir de kamyon göndereceğim. Eşini, çocuklarını oradan aldır ve bizim buraya gel. Ben seni İngiltere’ye uçuracağım.’ dedi. ‘Cebimde 500 küsür İngiliz Lirası var. Ben bununla İngiltere’de ne yaparım?’ dedim. ‘Hayır, hayır hiç paraya lüzum yok. Ben seni hemen bugün İngiltere’ye gitmek üzere uçağa bindireceğim ve oraya, Hava Kuvvetleri Komutanı’na da telefon edeceğim. Çok muhterem bir zattır. Hemen sana bir tayyare hazırlamış olacaklar. Onunla Türkiye’nin istediğin vilayetine gidersin.’ dedi. Ben de teşekkür ettim. Ondan sonra da kamyon geldi. Süleyman Alan da, Dış Hekimi İlhan Cumhuriyet Türker de eve gittiler. Sağ olsun Kıbrıs Türkleri böyle tahtalardan yapmışlar (tabutları) herhalde, elbiselerini de üstlerine koymuşlar. Üzerlerine de bayrak örtmüşler. Kamyonlarla böyle geldiler işte elçiliğin önüne. Zırhlı araç da elçiliğin önüne gelmişti. Onları götürmüştü havaalanına.

Tam arabalara bindik, bir baktım karnı burnunda bir kadın, yanında mesleğini sordum kocası berbermiş. Yanında da kadın ve çocuğunun elini tutmuş durumda. Kadın böyle tir tir titriyor, adam da ağlıyor. Yahu niye ağlıyorsun

33 Adı geçen görüşme.

dedim. Dedi ki doğumu başladı ve suları geldi karımın. Hastaneye götüremiyorum korkumdan, yolda beni çevirirler öldürürler diye. 'Benim arkadaşım var Kaya Bekiroğlu. Telefon edeyim git onun yanına.' dedim. Telefon ettim ve onları Kaya Bekiroğlu'nun hastanesine gönderdim" ...

Bu noktada son derece hassas bir durum var çünkü Bnb. Nihat İlhan'ın son derece olağan bir durummuş gibi anlattığı bu sahnede eksik olan ayrıntılar da söz konusudur. Elçilikte kendi telaşıyla boğuştuğu bir anda doğum sancuları çeken karnı burnundaki Rum kadınla korkudan tir tir titreyen kocası da oraya getirilir ve orada bulunanlardan birisi belinden çıkardığı Takarof tabancayı Bob. Nihat İlhan'a uzatır ve Rumlar tarafından öldürülen karısı ve çocuklarının intikamını bu aileyi öldürerek alabileceğini söyler. Bu harekete Bnb. İlhan'ın tepkisi son derece sert ve beklenmedik olur. Hamile kadının derhal hastaneye yetiştirilmesi gerekmektedir ve ilginçtir ki daha sonradan alınan bilgilere göre bu Rum kadını uzun süredir çocukları olmadığı için tedavi görmektedir ve belki de bu son şansları olacaktır. Her şeyden önce bir insan olduğunu, bir hekim olarak Hipokrat yemini ettiğini ve hangi ırk ve milletten olursa olsun herkese yardım etmesi gerektiğini belirten Bnb. İlhan bir Türk subayı olarak da sivil ve çaresiz bir insanı öldürmenin hiçbir kurala ve ahlaka uymayacağını söyleyerek kendisine silah uzatan kişiye de tepki gösterir. Hamile kadının hastaneye gönderilmesinin ardından Bnb. İlhan tekrar kendi derdine düşer³⁴; Tarihe 'Kumsal Katliamı' olarak geçen ve 'tek suçları babalarının bir Türk subayı olması olan masum çocukların Rumlar tarafından katledildiği'³⁵ bu olayın gerçekleştiği ev daha sonra evin sahibi Hasan Yusuf Kudum tarafından 'Barbarlık Müzesi' haline getirilir. Öte yandan Nikos Sampson taraftarları ve KKTC'de yaşayan bazı kişiler tarafından yıllar sonra bu katliamı Türklerin yaptığı ve Rumlara karşı bir tahrik unsuru olarak kullanılmak istendiği şeklinde bazı iddialar ileri sürülür³⁶;

"...Bunu söyleyen, yani Rum söylese neler yaptığını, Rum söyler bunu Türk'e mal etmek için ama bunu Rum'dan alıp ta içimize yaymak isteyen birkaç kişi var. Tabii tutarsız bir şeydir. Kumsal bir bölge içerisinde bir ev değil bir yöredir. Kumsal bölgesi içerisinde gelip de katliamı yapanların kimler olduğunu bilen ve hatta bunlara karşı av tüfeğiyle savaşan insanlar vardır. Onun için bu iddia tutar bir şey değildir. Mesela mahkeme mukayyeti Hasan Bey vardı. Hasan Bey gelenlerin sakallı, sakalları uzamış Rumlar olduğunu, komando kılığında Yunanlılar olduğunu, bunların etrafında Rumlar olduğunu gören ve bunlara karşı savaşan bir insandır. Dolayısıyla bu tutmayan bir yalandır" ...

Bu konuda farklı TMT birimlerinde görev yapan dönemin TMT mensupları da böyle bir kıyımın EOKA tarafından yapıldığı, TMT tarafından yapılmasının söz konusu olamayacağı, Binbaşı Nihat İlhan'ın ise alarm durumunda olan bir birlikten bu kadar külliyetli miktarda silah ve mermi alarak ve kimseye görünmeden bölgeye gelmesinin ve ailesini katletmesinin de imkânsız olduğunu belirtirler³⁷. Aynı konuyla ilgili olarak Karamahmet lakaplı Mehmet Manavoğlu'nun da bu olayın

34 Adı geçen görüşme.

35 *Daily Telegraph*, 15 Şubat 1964

36 KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı merhum Rauf R. Denктаş ile 8 Temmuz 2003'de Lefkoşa'da yapılan görüşme.

37 TMT Mağusa Sancağı mensubu Mert kod isimli Petek Beyi Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme.

neden Kıbrıslı Türkler ve TMT aleyhine kullanıldığı konusunda bazı saptamaları söz konusudur³⁸;

“...Kıbrıs Türk’ü o kadar kenetlenmişti ki TMT’ye, Denктаş’a ve Türkiye’ye. Bu bağı koparmak çok zordu. Bu bağı koparmak için, bu üç şeyin yara alması gerekirdi. Sistemli bir şekilde suçlamaya gittiler TMT’yi... Biz 1976’da Güvenlik Kuvvetleri kurulunca (TMT’yi) onlara teslim ettik, çekildik ve biz kapandık. ‘Biz tarihte TMT olarak yerimizi aldık.’ dedik. O şekilde başladılar ki illa biz vurduk doktorun eşini ve çocuklarını. Onun (o evin) içerisinde o ev sahibi, kızı, bir başka kız da vardı. Ev sahibi kaçtı, kız lavabonun altına sindi. Rumlar gelip bunları vurduğunda kızı da gördüler ve onu da vurdular ama o dizlerinden yaralandı. Ölümcül yara almadı. Kızcağız diyor ki ‘Bizi Rumlar vurdu.’ Bu kaçanlar diyor ki ‘Rumlar geldi.’ Onlara hiçbirini inanmaz. ‘TMT vurdu, kasten vurdu. TMT Türk askeri gelsin buraya diye vurdu.’ diyorlar. Sistemli bir şekilde eğitilerek böyle başlatıldı... Türkiye’den kovulan 63-64 yıllarında veyahut da korkup da kaçan, eğitimini bırakıp da buraya gelenler onlar öyle bir planlı çalışmaya girdiler ki izah edemem size. Nasıl beyin yıkıyorlar? Bizdeki bu tolerans... Şimdi beşte birliğiz. EOKA hala daha kendini tutuyor. Esas EOKA 63’te ortaya çıkmıştı yeryüzüne. 63’te biz de çıktık yeryüzüne. Ama onlar daha sonra EOKA-B diye, EOKA-C diye tekrar saklandılar yeraltına. Aynı şahıslar olsa ki aynı şahıslardı. Ama biz yapamadık çünkü Güvenlik Kuvvetleri artık kontrol altındadır” ...

Kumsal’da olup bitenler konusunda konuşması gerekenlerin başında gelen Yılmaz Bora da ortaya çıkan yalanlar ve iftiralar konusunda şunları ifade eder³⁹;

“...Mantiken düşünelim. Kumsal baskını yapıldığında bize bir emir gelmişti. 5 kişi, Lefkoşa birliklerinden seçkin 5 arkadaş un fabrikasından Lefkoşa’yı tehdit eden ağır makineli silahlar vardır. Gidip onları bertaraf edeceğiz. 5 kişi bize emir verilmişti saat 4.50-5.00’da. Biz karargâhımıza döndük. Vaktin gelmesini, ortalığın kararmasını bekliyoruz ve 5 arkadaş görevin ifasına gidecektik. İlk akşam, saat 7.00-7.30’da tabii Aralık ayı ve karanlık. Biz yola çıkmadan baskın yapıldı. Bunlar Kumsal’ı bastı. Bizim başımızdaki abimiz Nevzat Uzunoğlu, Bayraktarlık’a, Sancaktarlık’a sordu. Tabii böyle bir şey yoktu, baskın yoktu. Bu arkadaşlar gidecek mi? Un fabrikasına gidecekler mi? Çünkü Kumsal’da ne olduğu, ne olup olmadığı belli değil dendi. Emir kesin dendi. Hayır, arkadaşlarımız gidecekler, ne isterse olsun. Biz de bu emri verenlere ‘Gitmeye hazırız. Ne isterse olsun.’⁴⁰ dedik ve 5 arkadaş çıktık. Ay tam başımızın üstünde parlıyordu, mehtaptı ve karşıyı çok güzel görüyordum. Böyle yarım ay şeklindeydik. Ben bu uçtaydım, diğer arkadaş da diğer uçtaydı. Geri emniyeti sağlayan bir arkadaş vardı. Yan emniyeti sağlayan bunlardı ve biz de cephe emniyetini sağlıyorduk. İlerlerken elimizde külliyetli miktarda patlayıcı vardı ve makineli silahlar vardı.

Böyle ilerlerken, un fabrikasına yaklaşacağımızda un fabrikasına yakın bugün bir site var orada ki Efruz Müdüroğlu Sitesi diye ki olayların tam merkezi

38 TMT Limasol Sancağından merhum Mehmet Y. Manavoğlu ile 25 Ağustos 2004’de Girne’de yapılan görüşme.

39 TMT Derneği Başkanı Yılmaz Bora ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne’de yapılan görüşme.

40 ‘Ne isterse olsun.’ ifadesi Kıbrıslı Türkler tarafından ‘Ne olursa olsun.’ anlamında kullanılan yöresel bir ifadedir.

oradaydı ve bu olaylar orada cereyan etmişti. Bnb. İlhan'ın evi de oradaydı. Biz ilerlerken muazzam bir çatışma, silah sesi duyarım. Görüyordum ben ve izlemeye, görmeye çalıştım. Nedir? Baktım karşımızda bu kapı kadar mesafede çakıl yığını var. İnşaat vardı orada. O çakıl yığınının hemen arkasında miğferli bir asker yükseldi böyle. Ha bire soldan sağa bizi taradı. Beşimizi de yere serdi. Yani ben çok iyi hatırlarım. Otomatik değildi makineli tabancam. Ben de dokundum ve karşı tarafın da düştüğünü gördüm müsademedede. Yani aynı anda o bize ateş açarken, ben de her nasılsa gayri ihtiyari dokundum tetiğe. O, o tarafa düşerken, bunu çok iyi hatırlarım, biz de düştük 5 arkadaş. Üçümüz şehit oldu. Kaldı ikimiz ve ben kendime geldiğimde -olay 7.30'da oldu.- gece saat 9.30-10.00'du. Yani epeyi kan kaybettik. Kan kaybettikten sonra da herhalde bayıldık. Kendime geldiğim zaman baktım ki Rumlar kaçıyorlar. Şimdi gelen birlik bizim öncü birlikti, Arkadan da herhalde başka bir birlik gelecekti. Rumlar alelacele öldürdüklerini öldürdüler, diğer bütün insanları, sakinleri esir alıp gittiler ve biz tam olayın üzerine olmuştuk oraya gittiğimizde.

Bu Hasan Kudum Bey'i çok iyi hatırlarım, bunlar saklandı. Bu insanlar Binbaşı İlhan'ın evindeydiler. Girdiler, zavallı kadını (Hasan Kudum'un eşi) tuvaletin içinde belden vurdular. O kadın, zavallı neler çekti. Bizimle birlikte yaralı kafilesi olarak gitmişti Ankara Hastanesi'ne. Küvetin içinde Bnb. İlhan'ın karısı, çocukları, yani orada beyinler sıçramış. Yalnız Rumlar orada birkaç... Katsonis diye Rum Binbaşının miğferi bulundu orada. Bu resimlenmiştir. Rumlar büyük bir panik halinde kaçmışlardır. Yoksa Rum zaten oraya yerleşmeye gelmiştir. Avrami diye Türkçe konuşan ama Türk olmayan bir insan otururdu orada ve Türk halkı içinde yıllarca yerleşmiş yabancı bir unsur ve ondan sonra öğrenildi ki telsizle muazzam bir haberleşme vardı ve o bölge savunmasız kalmıştı. Aslında bizim TMT olarak yaptığımız savunma planlarında orada bir açıklık görüyorduk. Orayı nasıl kapatacağız. Kapatacağız, kapatacağız (derken) kapatamadık ve olaylar patlak verdi. Nitekim bu haberleşme tam yerini buldu ve oraya geldiler ellerini kollarını sallayarak ve kırdılar, vurdular, döktüler ama kalmadılar. Bana göre kalmamalarının sebebi işte giden bu 5 kişilik bizim ekibin arkasından daha büyük bir birliğin geleceği inancıyla Rum toplanıp kaçtı. Onun için olayın TMT ile hiçbir alakası yoktur. Yani Rum yaptığı hareketi bitirdi ve Rum kaçarken biz de önlerine gittik. Zaten onlar artık aldılar esirleri gidiyorlar artık. Bizi vuran, son emniyeti sağlayan insan mıydı? O bize karşı boşalttı silahını. Biz de ona boşalttık. Yani neticede olay bu" ...

5. Kumsal Faciası ve Bugüne Yansımaları

Kumsal bölgesinde meydana gelen olay sonrasında ilk TMT ekipleri de yardım ekipleriyle beraber bölgeye gelirler,⁴¹

"Şimdi bu işler olurken 21 Aralık'tan önce ben lojistik sorumluluğumun dışında bir de tabur komutanlığı görevini aldım hadiseler başlamadan önce. Kovanbeyi olunca Lefkoşa Sancağı'nın bütün kovanları, petekleri bana bağlanmış oldu. Sayı olarak tam hatırlamıyorum ama 11. bölük, 22. bölük, 33. bölük, 44, 55 ve

41 TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoğlu ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne'de yapılan görüşme.

66. bölüm vardı. Altı bölükle beraber bir ağır silah bölümü, bir de yedek bölümü vardı. Yani 8 bölüm ve bunların her birinin personeli 160'tan fazlaydı. Ben o zaman hem tabur komutanıydım, hem lojistik sorumlusuydum. 21 Aralık'tan sonra karşılıklı çarpışmalarımız başladı. Biz taarruz ettik, onlar taarruz etti falan. Bizim yere gömülü olan malzemelerden, mermilerden birçoğu nem kaptığı için çok zor duruma düştük. Mermimiz azaldı. Üç patlar, beş patlamaz duruma geldik.

Kumsal hadiselerinin gecesinin ertesi sabahı ben görevli olarak Ortaköy'e çekilmiş olayın Alay'ın bir taburuna giderek oradan bir miktar mermi rica etmek için emir almıştım. Yola çıktım ve anayola, Ortaköy yoluna çıkamayacağımız için derenin içinden geçecektim. Köşklüçiftlik'ten dere boyundan giderken Kumsal mevkiine geldiğimde orada bir acayiplik hissettim. Orada Burhan Tuna isimli yine bizim sancağa bağlı, maarifte müfettişlik yapan bir arkadaşa tesadüf ettim. Bana heyecanla 'Nevzat bey gel, gel.' dedi. Atladım arabadan koşu koşu ve Binbaşının çocuklarının vurulduğu eve geldim. Evin girişinde basamaklar hep kan içinde. Kurşunlanmış kapı delik deşik bir vaziyette. Kapıdan içeriye girdiğimde evin hemen kuzey tarafında banyo odası ve kapısı delik deşik. Banyonun içerisinde hanım yatıyor rahmetlik. Kucağında da 3 çocuğu yatıyor. Onlar vurulmuş vaziyette. Kanları, beyin parçaları duvarlara sıçramış, tavana yapışmış vaziyette.

Tabii ben onları görürken Lefkoşa'ya haber gitti. Derhal vasıtalar, polis, gazeteciler geldi. O zaman burada görevli olan gazeteci Ömer Sami Coşar vardı rahmetlik. O geldi. Soruşturma başladı ve tahkikat yapıldı ve mermilerin NATO'ya ait ve Türk yapısı olduğu, MKE'ye ait olduğu ve bunun ancak Yunan Alay'ında bulunacağı kanısına varıldı. Türk yapısı çünkü NATO mermilerini Türkiye yapıyor ve NATO ülkelerine satıyordu ve Yunanistan da oradan alıyordu. 7.62 çapında ki 7.62 mermiler M-1'lerde kullanılıyordu. Bizim elimizde o tip silah yoktu. Orada bir de Yunan ordusuna ait kask bulundu. Onlar orada uğraşırken ben yan odaya girmek istedim. Evin batıya döndüğünde yola bakan odasına (dönüp) kapıyı açmak istedim. Kapıyı açmak istedim ama bir ağırlık hissettim. Kapı tam açılmıyor ama katı bir şey de yok arkasında. Kapı esniyor böyle hafif hafif. Kapıyı biraz sertçe ittirdiğimde bir inilti duydum içeriden. Yavaş yavaş kapıyı açtığımda ayaklarını kapıya doğru uzatmış ürkek bir kadını böyle oturuyorken gördüm. 'Korkma hanım kızım. Ben de Türküm. Sizi kurtarmaya geldik.' dedim. Kucağında da yavru bir bebek boş bir biberonu çekiştiriyor. Kadın yaralı, yavru bebek yaralı. Çünkü onları kapının dışından vurdular. Kadıncağız o kadar ızdırabına, acısına rağmen 'Aman bizi kurtarın. Hastaneye götürün. Açız, süt verin.' falan demedi. 'Abi ben karşiki sarı panjurlu evde oturuyorum. Mozaikçi Salahi Bey'in evidir. Al bu anahtarını ve git kapıyı aç. İçeriye girdiğinde sol tarafta yatak odamız vardır. Etrafı sayvanlık büyük bir yatak göreceksin. O sayvandı yırtıp sök. Başucumuza yakın o şilteyi kaldır. Arasında bir tabanca var. Al o tabancayı amca. Biz alamadık öcümüzü, intikamımızı bu Rum'dan, bari siz alın.' dedi⁴².

42 Söz konusu bu yaralı kadınla ilgili olarak gazeteci Ahmet Tolgay'ın köşesine aktardıkları ise şu şekildedir; "Aynı kadın 25 Aralık'ta kendisini Adiloğlu Kliniği'nde tedavi eden Dr. Ayten Berkalp'e konuşurken de aynı şeyleri söyledi. Ankara'ya gönderilen ve kendisine protez kol takılan kadın da halen hayattadır. Banyo katliamının ilk fotoğrafları TMT tarafından çekildi. Bu fotoğraflar basına dağıtılmak üzere daha sonra yine TMT tarafından basın görevlilerine çekirilen fotoğraflardan çok farklıdır. Hiçbir zaman kamuoyuna sunulmayan ilk amatör fotoğraflar hep gizli dosyada

Ben o evden ayrıldıktan sonra derhal o eve gittim. Kapıyı açtım ve mevzubahis odaya girdim. Şiltelerin arasında o tabancayı buldum ve hakikaten o tabancadan biz uzun müddet yararlandık. O tabanca hadiselerden sonra ailesine teslim edilmiştir. Yani demek istediğim o kadar yaralı, aç susuz, korku geçirmiş olmasına rağmen hiç bir panik eseri göstermedi kadıncağz. Çocuğum yaralı diye ağlamadı, sızlamadı. Tabancayı, silahın yerini tarif etti bana ve gittim aldım. O zaman ikna oldum ki bu cemaat içerisinde böyle kadınlarımız mevcut olduktan sonra biz bu davayı kazanacağız. Zaten biz inançlıydık ama halkımız da bu inancı taşıdığına göre katiyen zafer bizim olacaktır diye düşündüm.

Tabii oradan aldılar cenazeleri. Ne yapılacaksa yapıldı. O artık bizim işimiz değildi. Fazlasını takip edemedik. Birçok hadiseler oldu. Köylere baskınlar oldu. Şehitler verdik. İlk şehitlerimiz Lefkoşa'dan doldu. Lefkoşa'ya civar köylerden gelenlerden de oldu. Bunları Lefkoşa dışına çıkıp defnetme imkânımız yoktu. Lefkoşa'da şimdi yerinde şehitlik olan Tekke bahçesi var. İşte onları orada çukurlar açarak gömmek mecburiyetinde kaldık. Bir gün Lefkoşa-Larnaka yolundaki Arpalık köyüne baskın verdi Rumlar. Oradan şehitler, yaralılar getirdiler. Musa isminde kardeşleri TMT'de 13-14 yaşlarında bir çocuk getirdiler. Kafatası yok. Hindistan cevizinin kabuğu gibi bomboş kafa durur ve o çocuğun ceplerinde av fişeği bulduk. Fişeği açıp bakınca içinde piyade tüfeklerinin mermi çekirdeklerinden bulduk ki bunlar orada av tüfeği kullanıyorlardı. Attıkları zaman düşmana etkili olabilmesi için barut, saçma yerine çocuk onları yerleştirmişti. Silahları dolduruyor ve abilerine veriyordu. Tabii orada az kişiydiler ve hepsi de şehit oldular. Onları defnettik. Birçok köyde böyle hadiseler oldu".

tutuldu. Halen herkesin bilgisinde olan o meşhur fotoğraftaki görüntü cesetlerin ellenmesinden sonra ortaya çıkan görüntüdür. İlk fotoğraflarda görülebilen tek yüz en küçük çocuğun yüzüdür. Mizansenin hazırlayan, ki o kişi büyük ihtimalle ünlü gazeteci Ömer Sami Coşar'dır; manzaranın daha etkili bir hal alması düşüncesindeydi. Diğer fotoğrafları çekmek için daha sonra "Foto Basın" olarak bilinen Mustafa Bey'in Memduh Erdal eşliğinde olay yerine gönderildiği doğrudur. Neden Memduh Erdal verilmişti yanına? Çünkü Erdal'ın kayınpederinin evi oralardaydı ve bölgeyi çok iyi bilirdi. Hazırladıkları Akritis Planı uyarınca Rum ve Yunanlılar bölgedeki katliamı sürdürecekerdi. (Herkesin bir kez daha bu menhus planı okuyup değerlendirmesi tavsiye edilir.) Erdoğan Rifat, av tüfeğiyle ateş etmeye başlayınca Türk mücahitlerin bölgede mevzilenmeye başladıkları düşüncesine kapıldılar. Erdoğan'ın av tüfeğiyle defaatle ateş açtığı bilinmektedir. Yaylım ateşle öldürülmeden önce Erdoğan Rifat katliamcılardan birini ağır yaraladı. Hayatta olan ve Şehit Aileleri Derneği'nde görevli bulunan merhum Erdoğan'ın eşi Nevin Hanım bu durumların tanığıdır. Rum ya da Yunan yaralının olay yerinden kaçırılması başarılı ama Amerikan yapısı son model 45'lik Tomson'u ile miğferi olay yerinde kaldı. Tomson'un kemeri üzerinde "Katsonis" adı yazılıydı. Hem bu silah ve hem de olay yerinden toplanan diğer objeler diğer materyalle birlikte Türkiye'ye gitti. (Kumsal katliamıyla ilgili olarak olayı yaşayanlardan ve tanıklardan alınan ifadeler de, TMT'nin bağlı olduğu Genel Kurmay başkanlığının arşivlerine girmiştir. Olayın gerçek mahiyeti bütün çıplaklığıyla bu ifadelerdedir.) Katsonis'in silahı ve diğer objelerin bir kısmı İstanbul'daki Askeri Müze'de bulunmaktadır. Araştırmacı gazeteciler gidip orada görebilirler. Katliam gecesini bölgeden toplanarak Rum tarafına kaçırılanların çoğu hala hayattadır. Bunlar yaşananların tanığıdır. Katliamın TMT tarafından yapıldığı ilk defa Rum propagandacılar tarafından birkaç yıl önce Türkleri birbirine düşürmek için yapıldığında Sayın Nihat İlhan ilk ve son kez konuşarak bu iddiaları yalanlamış ve ailesini kimlerin şehit ettiğini net şekilde söylemiştir. Bilhassa çarpışmaların başladığı ilk günlerde TMT'nin kontrolü ve yönlendirmesi tamamen Türkiyeli subaylardaydı. TMT'nin içinde bu subaylardan habersiz sinek bile uçamazdı. Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesini sağlamak gibi bir düşünceyle TMT'nin bu Türkiyeli subaylar tarafından öyle bir komploya alet edilmesi nasıl düşünülebilir?" Ayrıntılı bilgi için bkz. *Kıbrıs*, 5 Mart 2007.

Bu arada aynı bölgede yaralanmış olan TMT'ciler derhal Dr. Necdet Ünel'in Adiloğlu Kliniği'ne sevk edilir. Saldırıların gittikçe yoğunlaşması, dünyanın bütün bu olup bitenlerden habersiz olması ve yardım gelmemesi üzerine dünya kamuoyuna bilgi akışını sağlamak üzere yeni yollar aranır. TC Lefkoşa Büyükelçiliği'nin teleksi aracılığıyla bilgi ve belge göndermek yeterli olmadığından ilk etapta tedavilerinin yapılabilmesi için Ankara'ya gönderilmesi kararlaştırılan 28 yaralının 28 Aralık 1963 tarihinde gidecek olması belgelerin yaralıların aracılığıyla ulaştırılması fikrini gündeme getirir. Bu konuyla ilgili ilk fikir Türkiye'ye önemli belgelerin yaralıların sargı bezleri arasında ulaştırılması şeklindedir ve Dr. Necdet Ünel'in düşüncesi hemen onay görür. Türk uçaklarının Lefkoşa'daki uluslararası havaalanına inişlerine müsaade etmeyen Rumlar Ankara'dan tıbbi yardım getiren bir uçağın Kızıllaç'ın kontrolünde olmak şartıyla yaralılarla beraber adadan ayrılmasına izi verirler. Uçakla adadan çıkarılacaklar arasında Ankara Vali Muavini de bulunmaktadır. Bu fırsat çok iyi değerlendirilir ve Dr. Kaya Bekiroğlu, Dr. Naim Adiloğlu, Dr. Ezel Örfi, Dr. Şemsi Kazım, Dr. Osman ve Kimyager Cahit Rüstem söz konusu yaralıları ameliyathaneye alırlar. Böylece 28 Aralık 1963 tarihinde Kızılay aracılığıyla 3 Rum, 3 İngiliz, 3 Türk subayın gözetiminde Lefkoşa'dan Ankara'ya gönderilecek yaralılarından Yılmaz Bora, Vural Cevdet ve İbrahim Davulcunun sargı bezlerinin arasına gizli belgeler özenle yerleştirilir. Bu yaralı kafilesinde Yılmaz Mehmet, Vural Cevdet, Mustafa Ahmet, Cemal İbrahim, Enver Ferhat, Mehmet Şükrü, Burhan Garip, Erdem Esenyel, Hasan Mustafa, İbrahim Mustafa, Yusuf Salih, Salahi Salih, Nevzat Molla Mehmet ve Çetin Salih bulunmaktadır.⁴³ Türkiye'den gelen askerî bir uçakla Etimesgut Havaalanı'na, oradan da Ankara Hastanesi'ne sevk edilen bütün vücutları alçıya alınmış sözde ağır yaralıları Kıbrıs'tan belge ve fotoğraflar getirdiklerini ilk defa Başbakan İsmet İnönü ve Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Tural'a açıklarlar. İyileşmelerini müteakip Kıbrıs'a dönmek isteyen yaralıları dönemin Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral İrfan Tansel 'Gerekirse sizi Gönyeli ovasına paraşütle atarız. Merak etmeyin aslanlarım.' der. 5 Şubat 1964'de Kıbrıs'a dönen Yılmaz Bora o günlerde Kıbrıslı Türklerin duygularını yansıtan bir mektup yazıp Kızılay'a gönderir⁴⁴;

"Sizlere geç yazdığımından dolayı özür dilerim. Biz Kıbrıslı Türkler maalesef haberleşmek imkânından mahrum bulunmaktayız. Karşı karşıya kaldığımız en önemli konulardan bir tanesi de budur. Anavatanımıza ayak bastığımız günden ayrılacağımız ana kadar Kızılay'ın bize gösterdiği çok sıcak ve yakın alaka hafızalarımızda birer parlak hatıra olarak kalacaktır. Kızılay'ın bu davada gösterdiği başarı Kıbrıs Türk'ünün tarihinde parlak bir yer işgal edecektir. Ne mutlu sizlere ki, böyle cemiyetin başları bulunuyorsunuz... Kıbrıs Türk'ü, Kızılay denince sevinç gözyaşları dökmektedir. Eğer bugün burada hayat varsa o hayat Kızılay sayesinde temin edilmiştir. Kızılay'ımızın bu davadaki başarısı eşine rastlanmayacak süratle olmuştur. Adamızın en ücra yerlerine kadar Kızılay'ın şefkatli elleri uzanarak birçok arkadaşlarımızın hayatı kurtarıldı. Kızılay bizim daima sönmeyecek bir meşalemiz olarak kalacaktır. Kıbrıs Türk'ü sizlere ilelebet minnettar kalacaktır. Sağ olunuz, var olunuz. Allah Türk ulusunu her çeşit belalardan korusun".

43 KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs Bürosu tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 27 Ocak 1964 tarihli ve 740.119/315 sayılı yazı.

44 Mehmet Ali Gökdel, "Mücadele Tarihinden Bir Yaprak", *Güvenlik Kuvvetleri Dergisi*, Lefkoşa, Kasım 1987, s.26.

Bu arada hastanede tedavilerinin tamamlanmasının ardından tekrar Kıbrıs'a dönmek isteyen yaralıları ilgili olarak Kıbrıs adasında Rumlar tarafından çıkarılması muhtemel zorluklar konusunda öncelikle bir araştırma yapılır ve ardından Dışişleri Bakanlığı tarafından "... Beş Kıbrıslı yaralının Kıbrıs'a döneceklerinin, gerekli emniyet tedbirlerinin alınması için BM Kumandanlığı nezdinde teşebbüste bulunulmak üzere Cumhurbaşkanlığı muavinliğine bildirildiği ifade edilmekte ve muteber pasaport hamili olmamaları bahanesiyle bundan evvelki yaralı kafilesinin gelişinde Rumların çıkardığı müşküllerin tekerrürüne meydan vermemek bakımından bahsi geçen şahısların muteber pasaportla Kıbrıs'a gelmelerinin sağlanması"⁴⁵... denilir. Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından ikinci grup olarak Kıbrıs'a gönderilecek olan hastalar listesinde Necati Ahmet, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali ve Işın İbrahim de bulunmaktadır. Kızılay tarafından hazırlanan ve Kıbrıs'a tedavileri tamamlanmasına rağmen çeşitli sebeplerle dönmeyenler arasında Kemal Hıfzı, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali, Işıl İbrahim, Hasan Yusuf (Gudum), Necati Ahmet, Ayşe Cahit, Jale Elen ve Ulviye isimli kadın da bulunmaktadır. Bu listeye göre Hasan Yusuf Gudum Mersin'e gitmiş ve orada Günaydın Otelinde masrafları Kızılay tarafından karşılanmak şartıyla misafir edilmektedir. Ayrıca Ayşe Halil, Növber Ali ve kızı Işıl İbrahim'le ilgili olarak ise "Bir evde misafir kalıyorlar ve (Kıbrıs'a) gitmek istemiyorlar"⁴⁶. notu düşülmüş durumdadır. Bu durum yaşadıkları ağır saldırı sonrasında ortaya çıkan travmaya bağlı olarak bu insanların o anı bir daha hatırlamak istememeleri ve aynı acıyı bir daha yaşamaya dayanamayacakları endişesiyle adaya dönmek istemedikleri şeklinde yorumlanabilir. Gidemeyeceklerle ilgili olarak hazırlanan ikinci bir listede ise Hacettepe Hastanesi'nde tekrar tetkikten geçecek Hüseyin Halil Salih, siyasi nedenlerle adaya gidemeyen Kemal Hıfzı ve Mersin'de Günaydın Otelinde kendi parasıyla kalmakta olan Hasan Yusuf Gudum da bulunmaktadır⁴⁷.

Kızılay Genel Müdürlüğü tarafından ikinci grup olarak Kıbrıs'a gönderilecek olan hastalar listesinde Necati Ahmet, Nemci Süleyman, Ayşe Halil, Növber Ali ve Işın İbrahim de bulunmaktadır. Gidemeyecekler listesinde ise Hacettepe Hastanesi'nde tekrar tetkikten geçecek Hüseyin Halil Salih, siyasi nedenlerle adaya gidemeyen Kemal Hıfzı ve Mersin'de Günaydın Otelinde kendi parasıyla kalmakta olan Hasan Yusuf Gudum da bulunmaktadır⁴⁸. Bu arada Kumsal bölgesindeki Rum saldırısında ağır yaralanarak Türkiye'ye getirilen Ayşe Halil, Növber Ali ve kızı Işın İbrahim'le ilgili olarak Ankara'da derhal ilk müdahale yapılır ve yaralılar hastaneye kaldırılırlar. Söz konusu yaralıları merak edenler arasında Avustralya'nın Victoria bölgesinde yaşamakta olan Ayşe Halil ve Növber Ali'nin kardeşleri Nevzat Mustafa da bulunmaktadır ve konuyla ilgili olarak Kızılay Genel Merkezine bir mektup göndererek "Pek sayın bayan veya bay! Bir Kıbrıslı olup 7 seneden beri Avustralya'da bulunmaktayız. Kıbrıs'ta çıkan son karışıklıklar yüzünden Ayşe Halil İbrahim ve küçük bir kız çocuğunun gene Növber Ali Cafer isimindeki kız

45 KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Dışişleri Bakanlığı tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 11 Mayıs 1964 gün ve 1680 (17358) sayılı yazı.

46 KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

47 KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 20 Şubat 1964 tarihli ve 7676 sayılı yazı.

48 KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Türkiye Kızılay Genel Başkanlığı tarafından gönderilen 20 Şubat 1964 tarihli ve 7676 sayılı yazı.

kardeşlerimin yaralı olarak Ankara'ya kaldırıldıklarını haber aldık. İyileştiler mi? Hala daha oradalar mı hiç bilmiyoruz ve çok merak ediyoruz. Eğer hala daha Ankara'daysalar onlardan bize bir haber veyahut adreslerini göndermek mümkün değil mi acaba? Çok rica ediyoruz bizden bunu esirgemeyiniz, adreslerini bize bildirin veyahut iyi veya kötü bir haber. Ayşe Halil İbrahim 24 yaşlarında, Növber Ali Cafer 36 yaşlarında. Saygılarımla"⁴⁹. der. Konuyla ilgili olarak verilen cevapta ise "Kız kardeşiniz Ayşe Halil, Növber Ali ve Işın İbrahim haberdar edilmiş, kendileri halen Ankara'da bulduklarından size mektup yazmaları hususunda ayrıca ilgili memurumuza talimat verilmiştir. Adı geçen akrabalarınız tedavi edilmiş olup halen sıhhi durumları gayet iyidir"⁵⁰ denilir.

28 Aralık 1963 tarihinde başlayan sargı bezleri içerisinde belge ve fotoğraf gönderme işlemi daha sonra da devam eder. Türkiye'ye tedaviye gönderilen yaralıların hemen hepsinin bacağı, kolu, beli doktorlar tarafından alçıya alınır. Bu esnada Türkiye'ye ulaştırılması istenilen belgelerle Türk gazetecilerin çektikleri fotoğraflar da özel zarflar içinde sargıların altlarına yerleştirilir ve İngiliz askerî araçlarıyla Rum havaalanına getirilen yaralılar buradan Türkiye'ye gönderilir⁵¹. Kanlı Noel saldırılarının başladığı günlerde Bnb. Nihat İlhan'a ait evde Rum saldırılarına maruz kalan ve eşinin hayatını kaybettiği saldırı sonrasında kendisi de ağır yaralanarak Türkiye'ye getirilen Hasan Yusuf Gudum da Ankara'da tedavi altına alınır⁵²;

"Ben Kıbrıslı yaralılarından Hasan Gudum 31 Ocak 1964 tarihinde ayakta tedaviye devam etmek üzere hastaneden taburcu oldum. Halen ayakta tedavim de sona ermiş bulunmaktadır. Bayramdan sonra 18 Şubat 1964 günü Mersin'e gitmek ve bir müddet Mersin'de kaldıktan sonra Kıbrıs'a dönmek arzusunda'yım. Müessesenizce hakkımda uygun görülecek işlemin yapılmasını diler, yardımlarınıza kalbi teşekkürlerimi arz ederim."

Kumsal Faciası'nı yaşayanlardan Ayşe Halil İbrahim ise Kızılay'a kızının aldığı yarayla ilgili olarak bir müracaatta daha bulunur⁵³;

"Kıbrıs'taki olaylar sırasında Doktor Nihat İlhan'ın evinde yaralanarak tedavi edilmek üzere Ankara'ya geldik. Ankara Hastanesi'nde 47 gün tedavi gördük ve taburcu olduk. Küçük Işın'ın ayağı iyi olmadı. Ayrıca bir çekilme var. Tıp Fakültesi Ortopedi Kliniği'nde yeniden tedavi edileceği tarafımıza bildirildi. Tıp Fakültesi'nde yatması hususunda yardım ve alakalarınızı rica ederim."

Bu müracaatın ve yardım isteğinin alınmasının hemen ardından Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına M. Akın ve Dr. R. Turan imzasıyla Tıp Fakültesi Dekanlığı ile irtibata geçilir ve "...Kıbrıs'tan gelen yaralı ırkdaşlarımızdan

49 KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Nevzat Mustafa tarafından Kızılay'a gönderilen mektup.

50 KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kıbrıs'a yardım Komitesi tarafından Nevzat Mustafa'ya gönderilen 6 Nisan 1964 tarihli ve 10760 sayılı yazı. Nevzat Mustafa tarafından Kızılay'a gönderilen mektup.

51 M. Said Arif Terzioğlu, "Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği", *Güvenlik Kuvvetleri Dergisi*, Lefkoşa, Kasım 1988, S.6, s.2.0

52 Hasan Yusuf Gudum tarafından Kızılay Genel Başkanlığına gönderilen 10 Şubat 1964 tarihli ve 6.150 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

53 Ayşe Halil İbrahim tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarih ve 10.001 sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

Ayşe Halil İbrahim'den alınan 9 Mart 1964 tarihli dilekçede ayağından yaralanan kızı Işıl'ın Ankara Hastanesi'nde yapılan ilk müdahalede ayağının iyi olmadığı bildirilmekte ve fakültenize şifahen müracaat ettiklerinde fakültenizde tedavisinin yapılacağı kanısında olduğunuzdan bahsedilerek derneğimizin yardım ve alakalarını rica etmektedirler. Gerekli muayenenin yapılarak tedavisinin fakültenizde yapılacağına dair bir belgenin gönderilmesini rica ederiz."⁵⁴ denilir. Öte yandan Növber Ali Cafer, Ayşe Halil İbrahim ve kızı Işıl adına imzalanan 27 Mayıs 1964 tarihli yazı da aynı evde Rum saldırısına uğrayan bu insanların duygularını ve durumlarını yansıtır⁵⁵;

"Kıbrıs'ta kanlı olayların başladığı ilk günlerde ağır şekilde yaralanmış olduğumuzdan anavatanın bizlere karşı duyduğu ilgi sayesinde Kızılay tarafından anavatana getirildik. Burada gördüğümüz tedavi ve hürmetler sayesinde yeniden hayatımızı kazandık. Tedavimiz sırasında devlet büyüklerinden, bizi tedavi ettiren Kızılay'dan, Ankara Hastanesi personelinden ve ırkdaşlarımızdan maddi ve manevi yardımlarla çok sıcak alaka gördük. Bunları hayatımız boyunca en kıymetli birer hatıra olarak daima muhafaza edeceğiz. Buradan ayrılırken anavatana, onun kıymetli, müessesesi Kızılay'a ve her türlü derdimizle yakından ilgilenen Hediye Hanım'a en kalbi teşekkürlerimizi arz ederiz".

Kızılay tarafından Kanlı Noel saldırısı sonrasında Türkiye'ye getirilen ve Ankara'da tedavileri yapılan söz konusu Növber Ali Cafer, Ayşe Halil İbrahim ve kızı Işıl'la ilgili olarak daha sonraki günlerde başka talepler ve istekler de olacaktır⁵⁶;

"Kıbrıs'tan hasta olarak gelen ve tedavileri ikmal edilen Növber Ali Cafer, Ayşe Halil İbrahim ve kızları Işıl kendi arzularıyla Londra'ya gitmek istemişlerdir. Ancak derneğimiz tarafından tedavileri ikmal olunan hastaların Kıbrıs'a uçakla gönderilmeleri sağlandığından Londra'ya kadar masrafları karşılayamayacağımız kendilerine bildirilmiştir. Bunun üzerine derneğimizden Kıbrıs'a kadar uçak bilet ücretlerinin kendilerine ödenmesini ve Kızılay'dan badema hiçbir talepte bulunmayacaklarına dair yazılı olarak belge ibraz etmişler ve Londra'ya gidiş masraflarını Kıbrıs Türk Kültür Derneği bu şekilde karşılamış bulunmaktadır".

TMT mensubu Nevzat Uzunoğlu tarafından Kumsal'daki evde ağır yaralı olarak kurtarılan ve buradaki saldırı sonrasında elini kaybeden Növber İbrahim'oğlu'nun kız kardeşi Ayşe Cankan yıllar sonra yaşadıklarını dile getirir ve bu olayın Rumlar tarafından gerçekleştirildiğini belirtir⁵⁷;

"...Bakın işte buradan girdi kurşun, tam bacağımanın yanından. Buradan etler eksiktir. Çocuğun (Işıl Cankan) da ayağına rast geldi. O gece, eve ateş açarak girdiler. Hasan Dayı dışarıdaydı. Girer çıkardı. Biz bir gece önce Şifa Hanımdaydık. O gece de baskın olacağına düşünmedik. Ama bir şeyler olursa diye hep beraber olmaya

54 Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına M. Akın ve Dr. R. Turan imzasıyla Tıp Fakültesi Dekanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarihli resmi yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

55 KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

56 Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürü M. Akın imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi'ne gönderilen 3 Haziran 1964 tarih ve 2.203 (211) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

57 Aysu Basri Akter'den akt.: *Kıbrıs*, 4 Mart 2007.

çalışıyorduk. Mürüvvet Hanımlarda toplandık... Kapıdaki delik, hâlâ durur, hani benim elime girdi. Herkes evdeydi. Banyoya girdik. Tuvalete, Feride Hanım girdi. O orada yalnızdı. Biz, hepimiz bir yerdeydik. Hasan Dayı da bizimle banyodaydı. Onun koluna isabet etmişti kurşun. Çok bir şey olmadı. Mürüvvet Hanım, küvete girdi. 'Ben çocukları alıp buraya giriyorum.' dedi. Gördüm, çocuklarını üstüne aldı sarmaladı ve sırt üstü küvetin içine yattı. Ben kapının arkasındaydım. Kurşun elime girdi. Hâlâ kolumu kestikten sonra bile saçma yerinde duruyor. Kız kardeşimin doğrudan üstüne sıktılar kurşunu. Kurşunlar, bacağına bir tarafından girip, diğer tarafından çıktı. Bütün bacağı parçaladı. O, lavabonun altına girmişti. Hiç ses çıkarmadı, fukara. Işıl, 2 yaşındaydı. 'Zido Enosis' gibi bir şeyler duyduk galiba. Hasan dayı, 'Basıldık.' dedi. Herkes, ışığı söndürelim dedi. Işıkları söndürdük ve banyoya saklandık. Kaç kişi girdiğini hiç görmedik. Bilmiyoruz... Ben çıktım yürüyerek, Hasan Dayı ile beraber. Vasita bulduk, bizi doktora götürdüler. Söyledim olanları... Evlendim. Evliydim o zaman. 10 yıl da geçindim. Ama elim böyle olduğu için kocam beni istemedi. Boşandık. O gece esirler alıp gittiler. Onlar görmüştür, eve girenleri. Yeni evliydim. 1939 doğumluyum, 24 yaşındaydım, o zaman. 61'de evlenmişim. Biz böyle şeyler yaşamadık ki o zamana kadar. Yabancıydık, silah sesine. Erkek yok tabii evde. Onlar mücahittiler. Herkes dışarıdaydı. 65 yaşında bir kadını Feride Hanım. 70 yaşında da Hasan Dayı. Bizi çağırdılar 'Gelin, hep beraber olalım.' dediler. Gittik. Yarım saat geçmedi, silah seslerini duyduk. Sesleri duyup, banyoya saklandık. Kahvaltılık bir şeyler hazırladık, çocuklara. Yedik yemedik, olay oldu. O durumda ateş açtıklarında hiçbir şey görmedik. Ama nereye kalkacaktık? Kalkabildik mi korkudan? Kan kaybettik, o durumda hiçbir şey hatırlamıyorum. Ya. Geceyi geçirdik ertesi gece de kaldım. İşte, öldürmeyen Allah öldürmüyor. Ama burada ilk müdahale yapıldı. Sonra yarı baygın Türkiye'ye götürüldük. 2 gün sonra. Her sene, Aralık'ta gelirler, bir şeyler çekerler. Ama ben konuşmadım, kolay değil. (İlhan ailesiyle) Tabii konuşur, görüşürdük ama öyle çok da değil. Çocuklara yumurta isterlerdi, ara sıra. Bazen, ya Hasan Dayı gelir alırdı, bazen de ben uzatırdım. Olay işte bizim yaşadığımız.

Aynı evde ağır yaralanarak elini kaybeden ve bu durum sonrasında kocası tarafından terk edilen Nöber İbrahimoğlu da yaşadıklarını anlatır ve bu olayın Rumlar tarafından gerçekleştirildiğini belirtir⁵⁸;

"Ben 1928 doğumluyum. 35 yaşındaydım, o zaman. Kapıdaki delik, hâlâ durur, hani benim elime girdi. Herkes evdeydi. Banyoya girdik. Tuvalete, Feride Hanım girdi. O orada yalnızdı. Biz, hepimiz bir yerdeydik. Hasan Dayı da bizimle banyodaydı. Onun koluna isabet etmişti kurşun. Çok bir şey olmadı. Mürüvvet Hanım küvete girdi. "Ben çocukları alıp buraya giriyorum" dedi. Gördüm, çocuklarını üstüne aldı sarmaladı ve sırt üstü küvetin içine yattı. Ben kapının arkasındaydım. Kurşun elime girdi. Hâlâ kolumu kestikten sonra bile saçma yerine duruyor. Kız kardeşimin doğrudan üstüne sıktılar, kurşunu. Kurşunlar, bacağına bir tarafından girip, diğer tarafından çıktı. Bütün bacağı parçaladı. O lavabonun altına girmişti. Hiç ses çıkarmadı fukara. Işıl, 2 yaşındaydı. Olay akşam üzeri 6 buçuk 7 sıraları oldu. (İçeriye girenlerin ve kaç kişi olduklarının) Hiç farkında değiliz. Ama 'Zido Enosis' gibi bir şeyler duyduk galiba. Hasan Dayı, "basıldık"

58 A.g.g., 4 Mart 2007.

dedi. Herkes, ışığı söndürelim dedi. Işıkları söndürdük ve banyoya saklandık. (Binbaşı o gece) Hanımına telefonda söylemiş. Ama nereden bilelim ki, (Rumlar) kapıyı kırıp içeri girecek, sonra da banyo kapısına ateş açacak. Kaç kişi girdiğini hiç görmedik. Bilmiyoruz. Bizi 'Öldü.' deyip bıraktılar. İlk kapıya ateş ettiler. Biz içeri girdiğimizde kapıyı kilitlemiştik. Banyonun içine de tam isabet etti, çünkü kapının karşısındaydı, banyo. Mürüvvet Hanım, çocukları üstünde, bütün kurşunları o yedi. Sabaha kadar kanların içinde kaldık. Eğer, ben bu elimi, banyodaki yüz havlusunu ile çekip de sarmasaydım, kan kaybından ölebilirdim. Evin değil, misafirsin. Nerede ne var, ne bileceksin. İşte hemen orada buldum havluyu ve sardım elime, yoksa ölürdüm, herhalde. Saldırıdan sonra hiç biri gelmedi. Sabaha kadar, taşın üstünde kaldık. Kutsicik, sabaha kadar 'su' diye inledi. Soğuk kış günü, 23 Aralık'ta, yerimizden kıpırdayamadık, korkudan. Ben çıktım yürüyerek, Hasan Dayı ile beraber. Vasıta bulduk, bizi doktora götürdüler. Söyledim olanları. Ben gidiyorum dedim. Rumlar tekrar beni bulursa diye de korkuyordum. 'Belki, biz sağlam gideriz ve biri de gelir seni alır ve hastaneye getirir.' dedim. Yürüyerek yola çıktım. Sabah 07.00'ye doğruydum. Sonra vasıta bulduk. O gün akşama kadar, hatta ertesi güne kadar kendimi bilmez durumdaydım. Bayılmışım. Orada, beni ameliyat ettiler. Bir gece sonra Türkiye'ye gönderdiler bizi. Beraberdik uçakta. Çocuk da yaralı ayağı, sedyenin üzerinde, götürdüler bizi. İlk resmi çekenden de emin değilim. Bir dönem gazete yazmıştı. Foto basın diye bir gazeteci varmış, onun geldiğini duyduk. Hastaneye götürdüler bizi. Sonra ameliyata alındık. Arkadan da yaralıları almak için uçak geldi. Araya Barış Gücü, Kızıl Haç girdi. Uluslararası Havaalanı'ndan uçtuk. Ben 5 ay Ankara'da kaldım 2 buçuk ay, hastanede yattım. Bak kızım, bu el takmadır. Mayısın içinde, koptu kopuyor, tekrar Ankara'ya gönderdiler, beni, olaydan sonra. Londra'ya da gittim, tamir ettiler. Üstünden tekrar deri kapladılar. Bu şekilde işimi görüyorum. Bu olmazsa zor. Bir şey yapamam. Mesela bıçağı böyle araya sıkıştırıp, kesebiliyorum. Elimi burada kestiler. Polisin karşısındaki kliniğe götürdüler beni o gece. Kız kardeşim, bir gece daha kaldı. Bacağı yaralı olduğu için. Yürüyemezdi. Onu ertesi gün, alıp getirdiler. Şimdi babamın evinde kalıyorum kızım, ben. Annem babam öldü, Onların evinde kalıyorum. Evlendim. Evliydim o zaman. 10 yıl da geçindim. Ama elim böyle olduğu için kocam beni istemedi. Boşandık. Çocuğum olmadı. Adamdaydı kusur. 'Bir elli ile geçinemem.' dedi. İşte ben de o zamandan beridir, annemle babamın evindeyim. Mora'da. 40 yıl bu hafta bitiyor. (İlhan ailesiyle) Ben hiç tanışmadım. Ben kız kardeşimde, o akşam misafirdim. Şansa bak, ben misafir geldim, 'Hepimiz toplanalım.' dediler. 'Ne olacağız?' diyorduk, sürekli. 'Sokaktan ateş olursa isabet etmez, banyoya girin.' demiş binbaşı hanımına. O gece esirler alıp gittiler. Onlar görmüştür eve girenleri. 1 hafta derenin karşı tarafında kaldı bu esirler. Derenin içinde bir de dilsiz bir kadın vardı, çocuklu. Onun kocasını da o gece vurdular. Fatma Hanım'ın kocasını da vurdular. Her gün gazete okumuyoruz ki. (Bu olayı yaşayanlar olarak, bu olayı Türkler yaptı kuşkusuz dile getirildiğinde) Ama sinirleniyoruz tabii. Olayı biz yaşadık. Herkes doğruyu yazsın istiyoruz. Bizi Rumlar taradı o gece. Türkler değildi"...

Kutsi İlhan'ın anaokulu öğretmeni olan Birsen Şemsettin de o dönemde yaşadıklarını şu sözlerle ifade eder⁵⁹;

59 A.g.g., 4 Mart 2007.

“...63 olaylarında biliyoruz, Kızılhaç araya girdi ve BM ile Kızılhaç birlikte Rumların kontrolünde, Kıbrıs’taki yaralıları, Türkiye’ye uçurdular. Ölenler bir binbaşının ailesi olduğu için daha fazla onlar konuşuldu tabii. Feride Hanım, 60’ın üzerindeydi. O evi yaptılar. Herhalde bir süre sonra ihtiyaç hissettiler ve arkaya da bir ev yaptılar. Kendileri arka evde oturuyordu. Binbaşuya da evi kiradılar. Ama binbaşının, 3 tane oğlan çocuğu var. En küçüğü 1 buçuk yaşlarında falan, kucaktaydı. Feride Hanım çok becerikli bir hanımdı. O küçük oğlana pijamalar diker, patikler işlerdi. Mürüvvet Hanım ile birbirlerini çok çok severlerdi. İyi geçirirlerdi. Mürüvvet Hanım bir yere gideceğinde de çocuklara Feride Hanım bakardı. Ne pişirse onlara da verirdi. Feride Hanım bizim köydendi. Ben hem Feride Hanımı biliyorum, hem çocuğu. Çocuk (Kutsi) benim öğrencim. Mürüvvet Hanım da her gün gelir gider, çocuğu okula getirirdi. Bir askerle beraber gelirlerdi okula. Ya binbaşı gelir, çocuğu bırakırdı ya da Mürüvvet Hanım. Her ikisi ile de görüştüğüm için beni evlerine davet ederlerdi. Son da Hatice Bozkurt ile birlikte gitmiştik Evin bir holü vardı. Ben o holü biliyorum. Bütün odalar, o hole açılırdı. Bir başka oda, sonra da koridor vardı. Olaydan 15 gün önce de ben, Mürüvvet Hanım’da misafirdim. Kutsicik, Feride Hanım ile beraber fala bakıyordu. Feride Hanım fal bakarken, ona da öğretmiş. ‘Öğretmenim falınıza bakayım.’ dedi, bana. Ben de kahve içtim. O da güya, 4 yaşında fal bakıyor. En büyüğü de Köşklüçiftlik İlkokulu’nda okuyordu. Perihan hoca hanım da onun öğretmeni idi. En küçükleri 1 yaşındaydı, Murat. Mürüvvet Hanım ise 30-35 yaşlarında, biraz iri yarı, Zonguldaklı bir hanımdı... Bu insanlar kapıyı kırıp içeri girdiklerinde Binbaşının şapkasını ve duvarda asılı fotoğraflarını görünce ifrit oldular ve odalara ateş açtı. Belki onları görmeselerdi bu insanları da esir alacaklardı. Erdoğan Rifat’ın evi vardı yakınlarında... Erdoğan Rifat’ı, ateş ettiği için damda vurdular. Binbaşının evinde de bunlar yaşanınca diğer evlerden de esirler toplayıp gittiler. (Bu olayı yaşayanlar olarak, bu olayı Türkler yaptı kuşkusu dile getirildiğinde) Ben her gün okuyup yakından takip ediyorum. O yüzden de gerçeklerin ortaya çıkmasını istedim. ‘Neden bu söylentiler var.’ diye sinir oluyorum”.

Binbaşı Nihat İlhan’ın eşinin ve üç çocuğunun cenazelerini askerî uçakla Elazığ’a götürmesinin ardından Kumsal bölgesindeki evleri de aynı şekilde kalır ve muhafaza edilir. Binbaşı İlhan o eve bir daha giremez ve özel eşyaları da daha sonra Türkiye’ye gönderilir⁶⁰;

“... Bizim evden her şey geldi, yalnız her şey parçalanmış. Mesela Miele çamaşır makinesi parçalanmış, motoru parçalanmış vaziyette geldi. Fırın İngiltere malıydı, mermi değmiş emayesi parçalanmış. Ondan sonra Bosch buzdolabına ya omuzlarıyla, ya dirsekleriyle vurmuşlar ve çökertmişler. Çocukların bisikletleri vardı, eşyaları vardı. Albümleri, ayakkabıları, kıyafetleri var, hepsini burada sergileyeceğiz”...

60 Katliam sonrası evden getirilen eşyalar sadece İlhan ailesine ait özel eşyalardır ve halen Ankara’da yaşamakta olan Bnb. İlhan ve ailesi Kıbrıs’taki evden arta kalanları derleyip toplamakla meşgul olmaktadır. Özel eşyalarla ilgili olarak hazırlanacak sergi camekânlarının kurulmasıyla beraber bu özel eşyalar evde bu özel camekânlarda sergilenen ve korunacaktır. Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan ile 25 Haziran 2007 günü Ankara’da yapılan görüşme.

Hasan Yusuf Gudum tarafından daha sonraki günlerde Başbakanlığa da bir müracaatta bulunulur⁶¹;

“Sayın Başbakanımız,

Bu dilekçemi başım yaşlı, gözlerim yaşlı olarak yazıyorum. Çünkü Kıbrıs hadiselerinde Doktor Nihat İlhan'ın şehit olan çocuklarıyla birlikte benim ailem de şehit olmuş ve ben de yaralanmışım. Var olsun devletimiz sayesinde Kızılay vasıtasıyla yalnız 23 kişi hususi olarak Ankara Hastanesi'ne getirildim. 34 gün tedavi olduktan sonra hamdolsun tedavi gördüm. Yalnız sağ kolum sakat kalmıştır.1 Şubat 1964 günü hastaneden taburcu olduğumda Kızılay bana 150 lira harçlık vermişti. Fakat Kıbrıs yaşayış şartlarına uymayan Ankara havasının soğuk havasına tahammül edemediğimden Mersin'e gönderilmekliğimi istedim ve Kızılay bana 150 lira daha vererek bir hafta evvel Mersin'e sevk edildim. Şu hale göre 1 Şubat 1964 gününden beri burada 21 gündür mezkûr 250 lira ile geçindim. Şimdi Mersin'de Günaydın Otel'inde 350 kuruş gecede yatak ücreti vermekteyim. Param bitti. Kızılay'a ve alakadar makamlara müracaat ettim, bir netice alamadım. Bu mağduriyetimi efkârı umumiyyeye neşredilmesin düşüncesiyle yüksek makamınıza arz etmeyi düşündüm. Küçük bir teşebbüsünüz mağduriyetime nihayet verebilir. Bu husustaki lütfunuzu yüksek düşüncelerinizden saygılarımla iletirim”.

Kumsal Faciası'nı yaşayanlardan Ayşe Halil İbrahim ise Kızılay'a kızının aldığı yarayla ilgili olarak bir müracaatta daha bulunur⁶²;

“Kıbrıs'taki olaylar sırasında Doktor Nihat İlhan'ın evinde yaralanarak tedavi edilmek üzere Ankara'ya geldik. Ankara Hastanesi'nde 47 gün tedavi gördük ve taburcu olduk. Küçük Işın'ın ayağı iyi olmadı. Ayrıca bir çekilme var. Tıp Fakültesi Ortopedi Kliniği'nde yeniden tedavi edileceği tarafımıza bildirildi. Tıp Fakültesi'nde yatması hususunda yardım ve alakalarınızı rica ederim”.

Bu müracaatın ve yardım isteğinin alınmasının hemen ardından Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına M. Akın ve Dr. R. Turan imzasıyla Tıp Fakültesi Dekanlığı ile irtibata geçilir ve “...Kıbrıs'tan gelen yaralı ırkdaşlarımızdan Ayşe Halil İbrahim'den alınan 9 Mart 1964 tarihli dilekçede ayağından yaralanan kızı Işın'ın Ankara Hastanesi'nde yapılan ilk müdahalede ayağının iyi olmadığı bildirilmekte ve fakültenize şifahen müracaat ettiklerinde fakültenizde tedavisinin yapılacağı kanısında olduğunuzdan bahsedilerek derneğimizin yardım ve alakalarını rica etmektedirler. Gerekli muayenenin yapılarak tedavisinin fakültenizde yapılacağına dair bir belgenin gönderilmesini rica ederiz.”⁶³ denilir. Öte yandan Nöber Ali Cafer, Ayşe Halil İbrahim ve kızı Işıl adına imzalanan 27 Mayıs 1964 tarihli yazı da aynı evde Rum saldırısına uğrayan bu insanların duygularını ve durumlarını yansıtır⁶⁴;

61 Aynı müracaatın altına düşülen ve Kızılay Derneği Genel Başkanlığına da gönderilen notta ise” Yapılan yardımları inkâr ettiği vesaikle kendisine ispat edildi. Kendisi Genel Merkez'e geldi, görüşüldü, özür diledi.” yazmaktadır. Hasan Yusuf Gudum tarafından Başbakanlık Yüksek Katna yazılan 21 Şubat 1964 tarihli yazı. KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

62 Ayşe Halil İbrahim tarafından Kızılay Derneği Genel Başkanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarih ve 10.001 sayılı yazı. KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

63 Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına M. Akın ve Dr. R. Turan imzasıyla Tıp Fakültesi Dekanlığına gönderilen 9 Mart 1964 tarihli resmi yazı. KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

64 KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

“Kıbrıs'ta kanlı olayların başladığı ilk günlerde ağır şekilde yaralanmış olduğumuzdan anavatanın bizlere karşı duyduğu ilgi sayesinde Kızılay tarafından anavatana getirildik. Burada gördüğümüz tedavi ve hürmetler sayesinde yeniden hayatımızı kazandık. Tedavimiz sırasında devlet büyüklerinden, bizi tedavi ettiren Kızılay'dan, Ankara Hastanesi personelinden ve ırkdaşlarımızdan maddi ve manevi yardımlarla çok sıcak alaka gördük. Bunları hayatımız boyunca en kıymetli birer hatıra olarak daima muhafaza edeceğiz. Buradan ayrılırken anavatana, onun kıymetli, müessesesi Kızılay'a ve her türlü derdimizle yakından ilgilenen Hediye Hanım'a en kalbi teşekkürlerimizi arz ederiz”.

Kanlı Noel saldırılarında ağır yaralanarak hayatta kalmayı başaran bu insanlarla ilgili olarak başta Kızılay olmak üzere devletin yetkili bütün kurumları tarafından her türlü yardım ve destek sağlanmaya çalışılır. Ankara'da bu faaliyetler olurken Növber Ali'nin Londra'da yaşamakta olan kardeşi tarafından giyecek eşyası gönderilir⁶⁵;

“Kıbrıs'tan yaralı olarak gelen ve Ankara Hastanesi Hariciye Servisi'nde eli kesilmek suretiyle ameliyat geçiren bir hanım hasta için İngiltere'den kardeşi tarafından gönderilen ve Ankara Posta Gümrük Başmemurluğuna gelmiş bulunan kadın giyim eşyası için 204.43 lira vergi ve resim tahakkuk ettirilmiştir. Gümrük mevzuatında bu kabil eşyaların muaf olarak verileceğine dair bir hüküm bulunmamakla beraber durum Bakanlığımıza sorulmuş, herhangi bir muafiyetin uygulanmasının imkân dâhilinde olmadığı bildirilmiştir. Yaralı ve hasta bir vatandaş için gönderilmiş olan bu eşyalara ait vergilerin yardım için toplanan paralardan ödenmesinin mümkün olup olmadığı, mümkün olduğu takdirde 204.43 liranın Posta Gümrük Başmemurluğuna yatırılmasına, gümrük makbuzunun takdim edileceğine müsaadelerinizi arz ederim”.

Gümrüğe gelen söz konusu yardım eşyalarına uygulanan 204.43 lira verginin ödenmesi için Kızılay'a yapılan müracaat da maalesef kabul edilmeyecektir⁶⁶;

“Kıbrıs'taki elim tecavüzler sırasında bütün aile efradı öldürülen Dr. Binbaşı Nihat İlhan'ın evinde kurşunla yaralanan Növber Ali'ye derneğimizce imkânlarımız nispetinde giyim eşyası verilmiştir. Kıbrıs'tan üzerindeki entari ile gelen mezkûr hastaya İngiltere'den yardım olarak gönderilen elbise için idarenizce tahakkuk ettirildiği bildirilen 204.43 lira gümrük resminin idaremizce ödenmesine imkân bulunamamaktan üzüntü duymaktayız. Ancak derneğimiz mezkûr muhtaca bir ecnebi memleketten yardım olarak gönderilen giyim eşyasını gümrük resminden muaf olarak çıkarmaya tavassutu arzulamaktayız. Yerinde olacağını takdir edeceğinizden emin olduğumuz bu yardım isteğimiz hakkındaki mütalaalarının bildirilmesine müsaadelerinizi dilerim”.

Öte yandan 21 Aralık 1963 sonrası ilk yaralı kafesiyle gelen Kıbrıs Türkleri konusunda Dışişleri Bakanlığı ve Kızılay arasında da bazı yazışmalar söz konusudur

65 Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti Ankara Gümrük Müdürlüğü tarafından Kızılay Genel Müdürlüğüne gönderilen 2 Mart 1964 tarih ve 77.561 sayılı yazı. KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

66 Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü adına K. Akadur ve M. Akın imzasıyla Kıbrıs'a Yardım Komitesi'ne gönderilen 5 Mart 1964 tarih ve 7.522 sayılı yazı. KGMA. K.4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası.

ve bazı Kıbrıs Türklerinin Rumlar tarafından asi ilan edilip edilmediği konusunda bilgi alınmaya çalışılmaktadır⁶⁷;

“1- Kıbrıs’tan yaralı olarak yurda getirilerek tedavileri yapılan ve taburcu edilerek Kıbrıs’a dönmek arzusunu izhar eden ırkdaşlarımızın durumu ve bunlardan Vural Cevdet, Kemal Hıfzı ve Yılmaz Mehmet’in söylendiği üzere Kıbrıs Rum Radyosu tarafından filhakika asi ilan edilip edilmedikleri Lefkoşa Büyükelçiliğimizden sorulmuştur.

2- Alınan cevapta gerek Rum Radyosu’nu daimi olarak dinleyen Basın Müşavirliğimizden, gerek Dr. Küçük’ün dairesinden alınan malumata göre herhangi bir Türk’ün ismen asi ilan edildiğine dair bir haberin neşredilmediği anlaşılmıştır.

3- Bununla beraber yaralılar Türkiye’ye giderken uçağa binmeden resimleri çekilmiş ve Türkiye’de basın ve radyo vasıtasıyla isimleri açıklanmış olduğundan bunlar Rumlar tarafından tespit edilmişlerdir. Bu bakımdan şu sırada Kıbrıs’a gitmelerinin kendileri için muhtemelen bir takım zorluklara sebebiyet verebileceği cihetle bir müddet daha beklemelerinin uygun olacağı Lefkoşa Büyükelçiliğimizce telkin olunmaktadır”.

Rumların ada sathında bulunan Türk yerleşim merkezlerine ve Türk köylerine saldırıları korku salma amacını çoktan geride bırakıp vahşiyane bir hâl alır. Bu saldırıların en tipik örneği hastanedeki Türk hastaların katledilmesidir⁶⁸. Lefkoşa Devlet Hastanesi’nde hastabakıcılık yapan Veli Mehmet, aynı hastanede hasta olarak yatan Mentеш Zorba isimli genç bir okul müdürü, Şefika Hasan, ayrıca hasta hanedeki oğluna kan vermek üzere gelen Tremeşe/Erdemli köyünden Yusuf Pekri ve babasının kanıyla iyileşmeyi beklerken babasıyla aynı kaderi paylaşan ve Rumların vücudundaki bütün kanı çektikten sonra ölüme terk ettikleri oğul Ahmet Yusuf Pekri de⁶⁹ Rum vahşetinden kaçamayan Türkler arasındadırlar ve hastane başhemşiresi Türkan Aziz’in odasında katledilmişlerdir⁷⁰;

“Bir görgü tanığı - Kıbrıslı olmayan bir hemşire-daha sonra silahlı Yunanların Türk hastaları sorarak koşullara daldıklarını söyledi. Çoğunun cerrahi rahatsızlıkları vardı. Silahlı adamlar battaniyeleri ve çarşafı çekip sargılarını söktüler. Hastalar bağırıp bayılırken içeri giren silahlı adamlar donuk bir ifadeyle Türk hastaların sargı bezleri arasında silah sakladıkları ihbarını aldıklarını söylediler. Bu 21 kişiyi alıp götürdüler ve bir daha onları gören olmadı”.

Ayrıca İngiltere’de The Guardian gazetesinde yayımlanan ve daha sonra da Kıbrıs Rum Kesimi’nde haftalık The Cyprus Weekly dergisinin 8-14 Nisan 1988 sayısında gün ışığına çıkan İngiltere hükümetinin bir raporuna göre de 23 Aralık 1963 günü Lefkoşa Devlet Hastanesi’ndeki 25 Türk hasta birdenbire yataklarından

67 Dışişleri Bakanlığı tarafından Genel Sekreter Yardımcısı Necdet Kent imzasıyla Kızılay Derneği Genel Müdürlüğüne gönderilen 20 Ocak 1964 tarih ve 740.119/240 (3.131) sayılı yazı. KGMA. K. 4634, D.1964-65, 9/4 Kanlı Noel Dosyası

68 Pierre Oberling, *Kıbrıs Faciası*, Türk Tarih Kurumu Yay ., Ankara,1990,s. 7

69 Mehmet S. Emircan, *Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler II*, Lefkoşa, 1997, s. 22-24

70 H. Scott Gibbons, *A.g.e.*, Ada Yay., Ankara, 1969, s. 65. Ayrıca Bkz. Rauf R.Denktaş, *Rauf Denktaş’ın Anıları*, Cilt I, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1996, s. 18-19

kaybolmuşlardır⁷¹. İngiliz istihbarat subayı Teğmen Martin Packard'ın⁷² daha sonra yaptığı araştırma neticesindeki açıklaması şöyledir⁷³;

“İlk görevlerimden biri hastanede kaybolan Kıbrıslı Türk hastalara ne olduğunu açıklığa kavuşturmaktı. Çökmüş hükümetten bir Kıbrıslı Rum Bakanla gizli görüşmeler yer almıştı. Kısa bir araştırmadan sonra yerel şayiaları teyit etme imkânı olmuştur. Rum sağlık personelinin yatakta yatmakta olan Türk hastaların boğazlarını kestikleri aşikar olmuştu. Cesetler daha sonra bir kamyonu yüklenerek şehrin kuzeyindeki bir çiftliğe götürülüp orada doğrama makinelerinden geçirildikten sonra toprağa serpiştirilmişti”.

12 Ocak 1964 tarihinden itibaren St. John's Ambulance Corps'a bağlı olarak İrene Checkley ve Kızılhaç yetkililerinin bütün adada yapmaya başladıkları kayıpların bulunması faaliyetlerinde hastanede tedavi edilmeyi beklerken Rumlarca kaçırılan ve kendilerinden bir daha haber alınamayan kayıp 21 Türk de vardır. Sonunda bu 21 Türk hastanın öldürüldükleri ve Ayios Vasilios/ Ayvasıl' da bir küçük mezarlığa gömüldükleri ortaya çıkar. Kazılan bölgeden masum Türklerin cesetleri çıkartılır ancak kimlikleri ve hangi bölgeden buraya getirilerek öldürüldükleri tespit edilemez⁷⁴ ve bu insanların kimlikleri belirsizliklerini korur⁷⁵;

“...Yunan milli politikasının hala aynı zehirle beslenmekte olduğunu son Kıbrıs olayları da açıkça göstermiştir. Politik maksatlarla yıldırım için de olsa bir kütle halinde imhaya kalkışabilmek, kadınları, ihtiyaçları, hastaları, yaşını doldurmamış bebeklere varıncaya kadar çocukları soğukkanlılıkla öldürebilmek canavar ruhlu bile olsalar adi katillerin eseri olamaz. Bu soğukkanlı katiller ister üniformalı Kıbrıslı Yunan polisi, ister Yunan birliğinin subayı veya askeri, isterse üniformasız polis yardımcısı olsunlar çocukluktan itibaren bu maksatla yetiştirilmiş olmasalar o insanı donduran cinayetleri işleyemezlerdi. Bu Yunan güvenlik kuvveti mensuplarının ruhları (ailesi, okulu, kilisesi el ele çalışmak suretiyle) dikkatle zehirlenmiş olmasa bu başarıya erişilemezdi. İşte bu şuursuzca saldırgan Yunan politikasının kurnazca ve ısrarla tatbiki sayesinde Kıbrıs'ta 19. yüzyılın ortasındaki 40.000 kişilik Yunanca konuşan azınlık Yunan göçleriyle yüz yıl içinde on katına çıkıvermişti. Yunanistan'ın kendi nüfus artış temposu 10 yılda %10'dur. 1951 sayımı sonucu 7.632.801, 1961 sayımı sonucu 8.357.526. Demek ki Yunanlar Kıbrıs'ta anavatanlarından olduğundan 4 kat daha hızlı çoğalmışlardır. Tabii Yunan planının bu çoğunluk elde etmek safhasında İngiliz sömürge idaresinin maddi ve manevi desteği büyük olmuştur. Yunanlıların gönlünü kazanmak için Ruslarla yapa geldiği yarışmanın şaşkınlığı ile böylece Kıbrıs'ı çılgın Yunan kalabalığının avucuna teslim eden İngilizler sonradan pişman oldular ama iş işten geçmişti artık. Yunanistan, Rus ve Yunan kuşatması altındaki Türkiye'nin açık kalabilmiş son deniz ulaştırma yolunu kesen Kıbrıs adasına el koyma hakkını ilan etmişti bile. Yine Atina'dan gönderilen gerillacı subayların idaresinde bir terör organizasyonu kurulur. İdare ebedi düşman Türklerin elinde değildir. Aksine Ruslar kadar kuvvetli Yunan dostu İngilizlerin elindedir. Fakat planı baştan beri desteklediği halde mademki

71 Pierre Oberling, *a.g.e.*, s.s.7-8.

72 Sabahattin İsmail, "Kıbrıs", *Kıbrıs Mektubu Dergisi*, C.II, No.I, Ankara, Ocak 1989, s.s.83-86.

73 Rauf R.Denktaş, *Rauf Denktaş'ın Anıları*, Cilt I, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1996, s. 19

74 H. Scott Gibbons, *A.g.e.*, Ada Yay., Ankara, 1969, s.s.137-138

75 BCA.030.01.64.394.29.

dönem İngiliz tam meyve alınacağı sırada bu mızıkçılığı yapmıştır, onlar da dersini almalıdır. Onlar da Ortodoks Yunan kilisesinin ve Avrupa büyük devletlerinin ortak eseri olan modern Yunan milliyetçiliğinin ölçü tanımaz meziyetlerini bizzat tatmalıdır. Açıkça ilan olunarak İngiliz askeri, sivil kahraman Yunanlar tarafından arkadan vurularak yok edilir. Hükümet tesisleri, binaları bombalanır. Hükümet görevlisi Kıbrıslılar, Türk veya Yunan olsun haindirler. Terör yaratmak için insafsıca yok edilirler. Yunan ve Rus genellekürmayları gayet iyi bilirler ki Kıbrıs ile Türkiye'nin kuşatılması tamamlandıktan sonra bir komünist atağına karşı Türkiye üzerinde başarılı bir savunma savaşı verebilmek Batı dünyası için çok güçtür. Amerika'nın Türkiye uğruna nükleer bir savaşı göze alabilecek kadar fedakâr olacağını düşünmek ise abestir. İşte o zaman 1948'de USA Genelkurmay Başkanı Omar Nç Bradley'in 'Türkiye, Batı dünyası savunma hattının dışındadır.' Beyanı gerçek anlamını kazanacaktır. Türk ordusunun da Avrupa Türkiye'sini ve ülkenin kalbi ve gözbebeği İstanbul'u savunabilmesi hemen hemen imkânsızdır. O zaman 30 milyon Türk dostunu yanlış seçmenin veya erkekçe dostluk göstermiş olmanın cezasını çekecektir. Ya da Türkiye bu kâbusu görmeden dalmış olduğu dostluk uykusundan uyanıverecektir" ...

Sonuç

Kıbrıs adasını yıllar boyunca kan gölüne çeviren, önce Yunanistan destekli olarak kurulan EOKA tedhiş örgütüyle adayı yaşanmaz hale getiren, ardından 21 Aralık 1963 tarihinde adada yaşayan bütün Kıbrıs Türklerini topyekûn ortadan kaldırarak Kıbrıs'ı bir Yunan adası haline getirmek için harekete geçen Rumların planları 21 Aralık 1963 günü başlayan ve Kıbrıs yakın tarihine Kanlı Noel olarak geçen süreçte bütün çıplaklığıyla ortaya çıkar. 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin de fiilen ortadan kalktığı bu tarihten sonra adada artık hiçbir şey eskisi olmaz ve istikrar ve güven ortamından yoksun ada Rum saldırıları sonrasında hiç huzur bulamaz. 15 Temmuz 1974 günü adayı Yunan adası haline getirmek için harekete geçen ve Makarios'u deviren eski EOKA mensubu Nikos Sampson'un bu oldu bitti girişimi sonrasında Türkiye'nin garantörlük haklarını kullanarak adaya müdahale etmesi ise önce Kıbrıs Türk Federe Devleti'nin, ardından da Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin tesis edilmesine ve adaya huzur ve barış ortamının gelmesine neden olur.

KAYNAKÇA

I. Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA)
İngiliz Foreign Office/Dışişleri Arşivi (FO)
Kızılay Genel Müdürlüğü Arşivi (KGMA)
Kıbrıs Türk Milli Arşivi (KTMA)

II. Basılı Kaynaklar

AKKURT, Aydın, Bir İhanetin Belgeseli (Dr. İhsan Ali), Akdeniz Haber Ajansı Yay.,1996, Lefkoşa.
AKKURT, Aydın, Yakın Mücadele Tarihimizin Bilinmeyen Yönleri ve Yorgacıs'ın Casusları, Akdeniz Haber Ajansı Yay.,İstanbul, Ekim 1998.
DENKTAŞ, Rauf R., Rauf Denктаş'ın Hatıraları, Cilt V, Boğaziçi Yay.,Temmuz 1997, İstanbul.
DENKTAŞ, Rauf R., Rauf Denктаş'ın Anıları, Cilt I, Boğaziçi Yay., İstanbul, 1996.
DODD, Clement, Storm Clouds Over Cyprus, The Eothen Press Yay.,Cambridgeshire, 2002.
EMİRCAN, Mehmet S., Ulusal Varoluş Mücadelemiz Şiirler II, Lefkoşa, 1997.
GAZİOĞLU, Ahmet, Kıbrıs Tarihi İngiliz Dönemi (1878-1960), Cyrep Yay., Lefkoşa, Eylül 1997.
GİBBONS, H. Scott, Peace Without Honour, Ada Yay., Ankara, 1969.
GÜREL, Şükrü S., Kıbrıs Tarihi 1878-1960, İstanbul, 1984
HERACLİDES, Alexis, Yunanistan ve "Doğu'dan Gelen Tehlike" Türkiye, İletişim Yay.,İstanbul, 2003.
NECATİGİL, Zaim M., The Cyprus Conflict, Kemal Limited Yay.,Lefkoşa, 1982.
OBERLING, Pierre, Kıbrıs Faciası, Türk Tarih Kurumu Yay ., Ankara,1990.

III. Makaleler

DOĞRUSÖZ, Hamide, "21 Aralık", Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Mart 1990, Sayı 10, Lefkoşa, s.33.
GÖKDEL, Mehmet Ali, "Mücadele Tarihinden Bir Yaprak", Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1987, s.26.

İSMAİL, Sabahattin, "Kıbrıs", Kıbrıs Mektubu Dergisi, Cilt II, No.I, Ankara, Ocak 1989.

TERZİOĞLU, M. Said Arif, "Kıbrıs Türkleri ve Türkiye Kızılay Derneği", Güvenlik Kuvvetleri Dergisi, Lefkoşa, Kasım 1988, Sayı 6, s.20.

IV. Süreli Yayınlar

Dünya

Halkın Sesi

Daily Mail

Daily Telegraph

Kıbrıs

V. Sözlü Tarih Çalışması

TMT'nin Limasol kadrosundan merhum Macit Aydınova ile 13 Temmuz 2003'de Girne'de yapılan görüşme.

İkinci Dünya savaşı döneminde İngiliz ordusunda "Katırcı" olarak görev yapan Ali Tilki ile 10 Temmuz 2003 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

TMT Lefkoşa Sancağı Kovanbeyi merhum Nevzat Uzunoğlu ile Girne'de 13 Temmuz 2003 tarihinde yapılan görüşme .

TMT Mağusa Sancağı mensubu Mert kod isimli Necmi Gençay ile 27 Temmuz 2005 tarihinde Gazi Mağusa'da yapılan görüşme.

Emekli Tuğgeneral Nihat İlhan ile 25 Haziran 2007 günü Ankara'da yapılan görüşme.

KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile 8 Temmuz 2003'de Lefkoşa'da yapılan görüşme.

TMT Limasol Sancağından merhum Mehmet Y. Manavoğlu ile 25 Ağustos 2004'de Girne'de yapılan görüşme.

TMT Derneği Başkanı Yılmaz Bora ile 13 Temmuz 2003 tarihinde Girne'de yapılan görüşme.